

Γεωγραφία Στ' Δημοτικού

Μαθαίνω για τη Γη

3ος τόμος

Κεφάλαια 22 - 30

**Γ' Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ II / Ενέργεια 2.2.1 /
Κατηγορία Πράξεων 2.2.1.α:**

**«Αναμόρφωση των προγραμμάτων
σπουδών και συγγραφή νέων
εκπαιδευτικών πακέτων»**

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

**Μιχάλης Αγ. Παπαδόπουλος
Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ
*Πρόεδρος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου***

**Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή νέων
βιβλίων και παραγωγή
υποστηρικτικού εκπαιδευτικού υλικού
με βάση το ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το
Δημοτικό και το Νηπιαγωγείο»**

**Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου
Γεώργιος Τύπας**

Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδ. Ινστιτ.

**Αναπληρωτής Επιστημ. Υπεύθ. Έργου
Γεώργιος Οικονόμου**

Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδ. Ινστιτ.

**Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από
το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και
25% από εθνικούς πόρους.**

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Κωστής Κουτσόπουλος,

Καθηγητής Ε.Μ.Π.

Μαρία Σωτηράκου, *Εκπαιδευτικός*

Μαρία Τασσόγλου, *Εκπαιδευτικός*

Δημήτριος Ζωγόγιαννης,

*Εκπαιδευτικός**

ΚΡΙΤΕΣ – ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ

Μαρία Σκορδίλη,

Λέκτορας Χαροκόπειου Πανεπ.

Αλεξάνδρα Τραγάκη,

Λέκτορας Χαροκόπειου Πανεπ.

Κωνσταντίνος Μιχαηλίδης,

Εκπαιδευτικός

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ

Χριστίνα Τάγαρη,

Σκιτσογράφος - Εικονογράφος

** συμμετείχε στη συγγραφή του
πρώτου μέρους (1/3) του διδακτικού
πακέτου*

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Ευφροσύνη Ξίξη, Φιλολόγος

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ

ΚΑΙ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ

Γεώργιος Σκαλιάπας,

Σύμβουλος του Παιδ. Ινστιτούτου

ΕΞΩΦΥΛΛΟ

Γιώργος Χαρβαλιάς,

Εικαστικός καλλιτέχνης

ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

ACCESS ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ Α.Ε.

ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ

ΜΕ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ

Ομάδα Εργασίας,

Αποφ. 16158/6-11-06

και 75142/Γ6/11-7-07 ΥΠΕΠΘ

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ,
ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ**

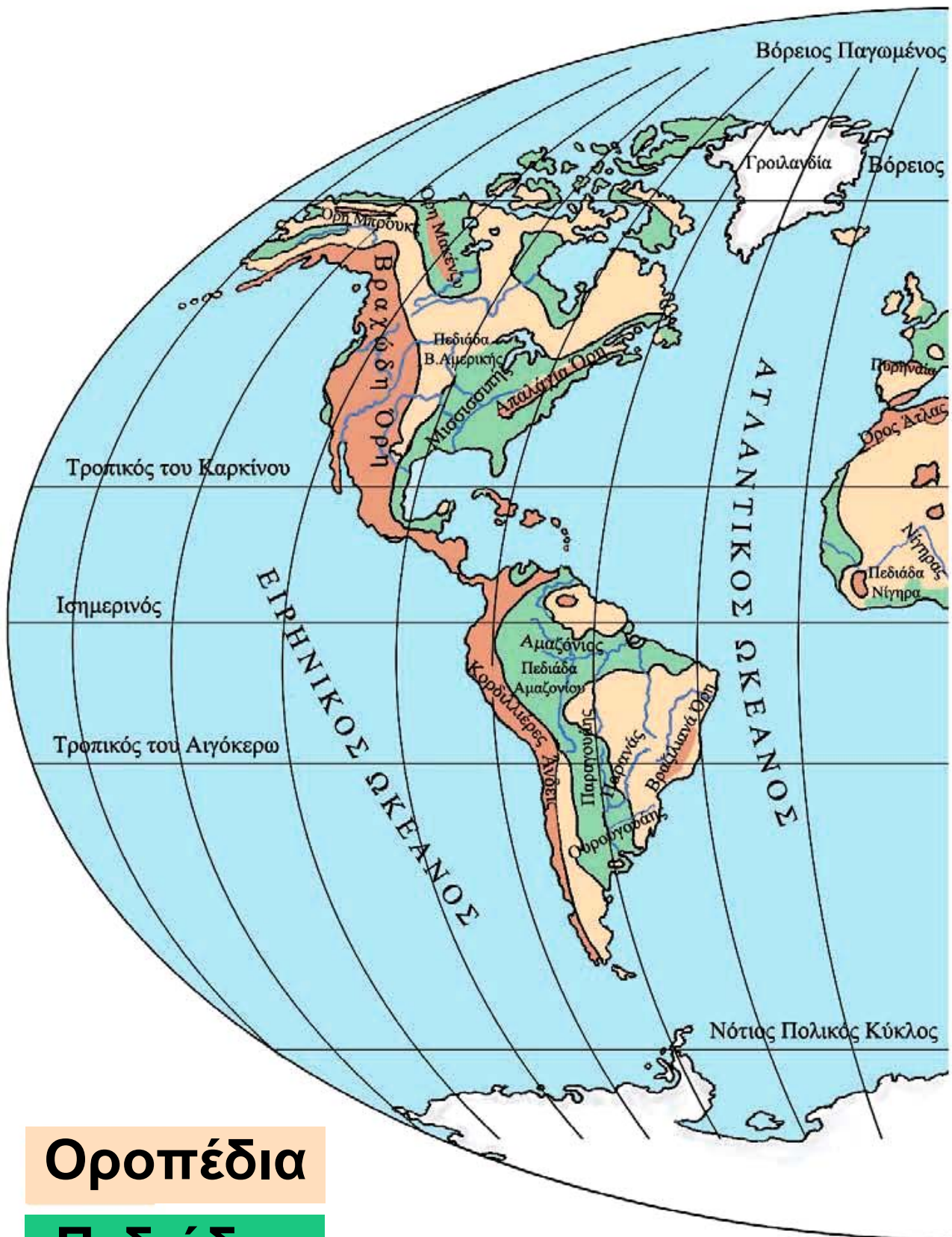
**Κωνσταντίνος Κουτσόπουλος
Μαρία Σωτηράκου
Μαρία Τασσόγλου**

**ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ:
Ελληνικά γράμματα**

**Γεωγραφία Στ' Δημοτικού
Μαθαίνω για τη Γη**

3ος τόμος

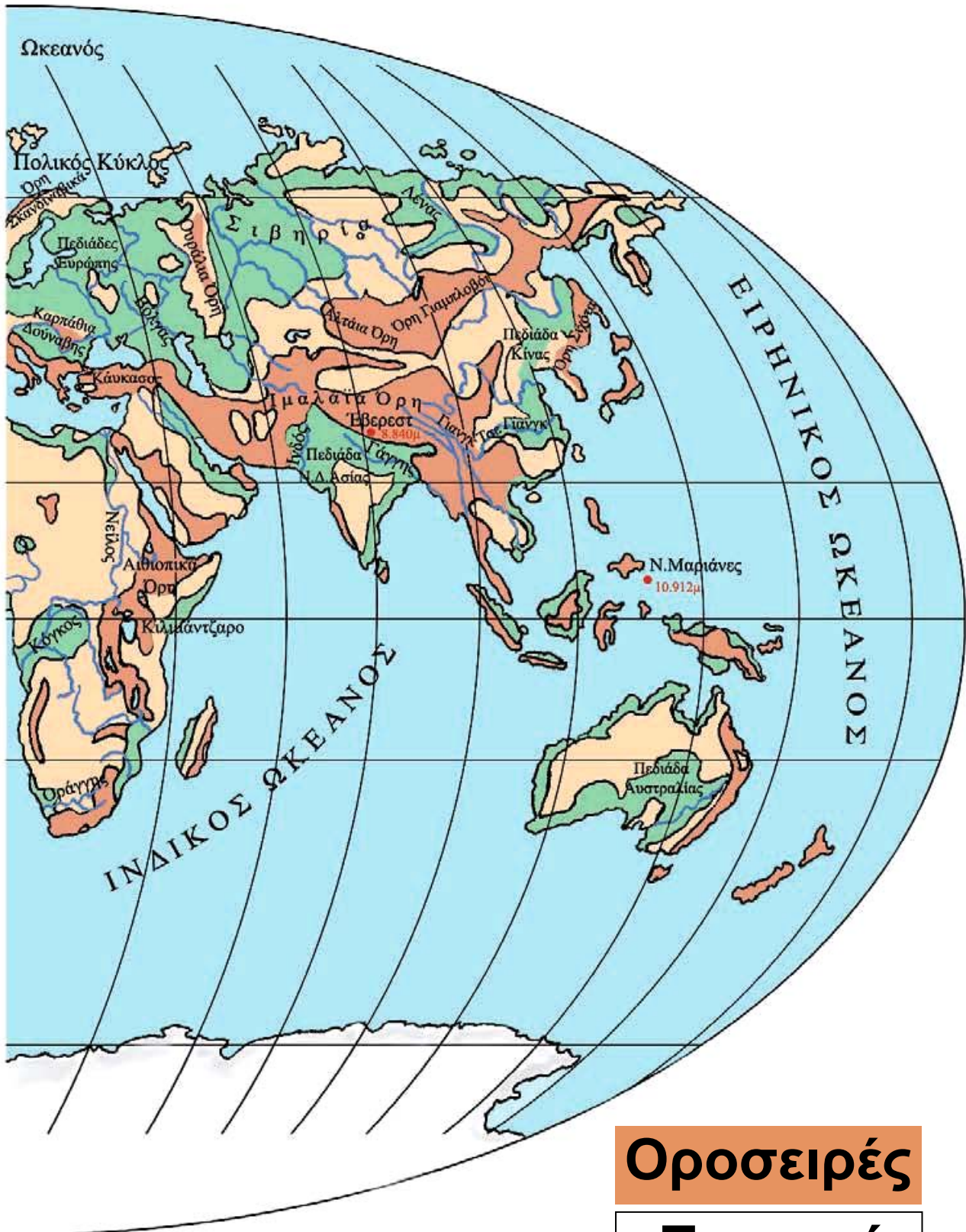
Κεφάλαια 22 - 30

Οροπέδια

Πεδιάδες

Το ανάγλυφο της Γης

Οροσειρές

Ποταμοί

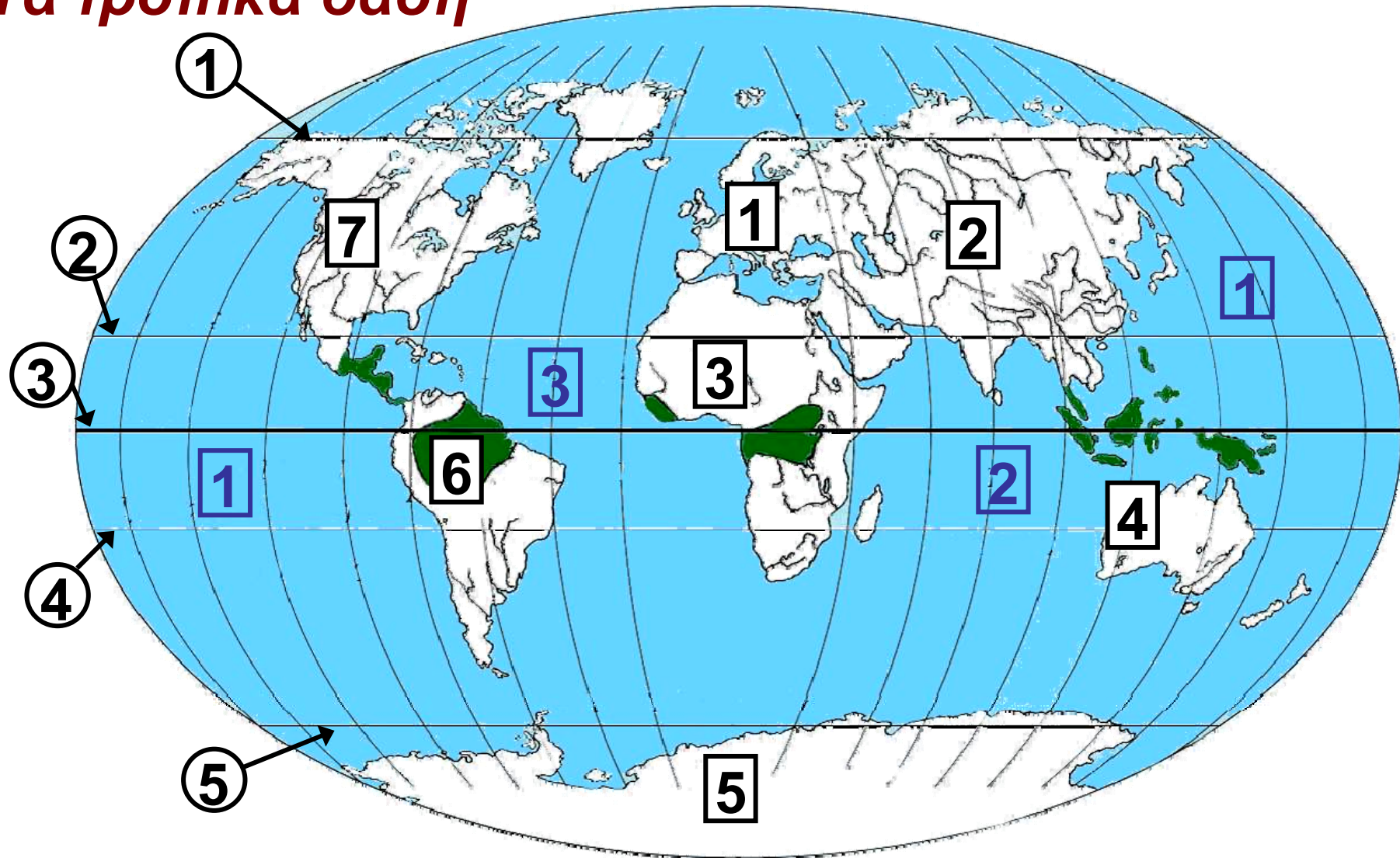
Η ζωή στα τροπικά δάση

Στο κεφάλαιο αυτό θα μάθετε:

⇒ για τα τροπικά δάση της Γης

⇒ πώς οι κάτοικοι προσαρμόζονται στις συνθήκες αυτών των περιοχών

Τα τροπικά δάση

Εικόνα 22.1: Τα τροπικά δάση της Γης

1 ΕΥΡΩΠΗ

2 ΑΣΙΑ

3 ΑΦΡΙΚΗ

4 ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ

5 ΑΝΤΑΡΚΤΙΚΗ

6 ΝΟΤΙΑ
ΑΜΕΡΙΚΗ

7 ΒΟΡΕΙΑ ΑΜΕΡΙΚΗ

1 ΕΙΡΗΝΙΚΟΣ ΩΚΕΑΝΟΣ

2 ΙΝΔΙΚΟΣ ΩΚΕΑΝΟΣ

3 ΑΤΛΑΝΤΙΚΟΣ ΩΚΕΑΝΟΣ

1 Αρκτικός Κύκλος

2 Τροπικός του Καρκίνου

3 Ισημερινός

4 Τροπικός του Αιγόκερω

5 Νότιος Πολικός Κύκλος

Παρατηρήστε τον παγκόσμιο χάρτη και εντοπίστε τις περιοχές των τροπικών δασών σε κάθε ήπειρο.

Τα τροπικά δάση εκτείνονται στην τροπική ζώνη, κυρίως γύρω από τον Ισημερινό. Στις περιοχές αυτές οι βροχοπτώσεις είναι συνεχείς και η θερμοκρασία κυμαίνεται από 20° έως 30°C καθ' όλη τη διάρκεια του έτους. Στα τροπικά δάση συναντάμε δέντρα πλατύφυλλα, επίφυτα φυτά (προσκολλώνται στα κλαδιά και στους κορμούς των δέντρων), καθώς επίσης θάμνους και πόες.

Οι συνθήκες, που επικρατούν εδώ, δημιουργούν ένα ιδανικό περιβάλλον για την ανάπτυξη των φυτών. Τα φυτά των τροπικών δασών δεν σταματούν ποτέ την ανάπτυξή τους και δεν χάνουν τα φύλλα τους. Τα δέντρα μεγαλώνουν σε διαφορετικά ύψη, μέχρι και στα 50 μ. ακόμη. Έχουν πολύ

πυκνό φύλλωμα, το οποίο εμποδίζει τις ακτίνες του Ήλιου να φθάσουν στο έδαφος, με αποτέλεσμα αυτό να είναι πάντα υγρό και σκεπασμένο από σάπια φύλλα. Οι θρεπτικές ουσίες, που προέρχονται από την αποσύνθεση των φύλλων, απορροφώνται από τις ρίζες των δέντρων.

Όσο απομακρυνόμαστε από τον Ισημερινό συναντάμε τροπικά δάση φυλλοβόλων δέντρων, στα οποία οι βροχοπτώσεις σημειώνονται κυρίως έπειτα από περίοδο παρατεταμένης ξηρασίας. Η περίοδος των βροχοπτώσεων αποκαλείται υγρή περίοδος των μουσώνων.

Θυμηθείτε από προηγούμενο μάθημα ποια είναι τα ζώα των τροπικών περιοχών.

Τα ζώα των τροπικών δασών είναι πολυάριθμα. Μια μεγάλη ποικιλία εντόμων, αραχνοειδών, φιδιών και πουλιών συμπληρώνει τον πληθυσμό των μικρών και μεγάλων ζώων που ζουν στα τροπικά δάση της Γης.

Οι Πυγμαίοι

Οι Πυγμαίοι είναι μία φυλή της Κεντρικής Αφρικής. Το ύψος τους δεν ξεπερνά το 1.45 μ. και το βάρος τους τα 40 κιλά. Τρέφονται από το κυνήγι (πουλιά, αγριογούρουνα, αντιλόπες κ.ά.) και με καρπούς, ρίζες, φρούτα,μανιτάρια, μέλι κ.ά.

Κατασκευάζουν τις καλύβες τους, τα κρεβάτια τους και αντικείμενα καθημερινής χρήσης από τα κλαδιά και τα φύλλα των δέντρων.

Παίρνουν από το δάσος ό,τι χρειάζονται και σε ποσότητα μόνον όση χρειάζονται. Ζουν σε μικρές ομάδες και επικοινωνούν μεταξύ τους με τύμπανα που κατασκευάζουν από δέρματα ζώων. Κάνουν τις δουλειές τους πολύ νωρίς το πρωί ή αργά το βράδυ, όταν δεν κάνει πολλή ζέστη και δεν έχει πολλή υγρασία. Πολύ συχνά αλλάζουν περιοχή, όταν δεν βρίσκουν τροφή (περίπου κάθε δύο μήνες).

***Εικόνα 22.2:
Νεγκρίτος -
Πυγμαίοι***

Οι Μπαντού

Οι Μπαντού ζουν στην Αφρική και είναι γεωργοί. Επειδή το έδαφος των τροπικών δασών είναι

φτωχό σε θρεπτικά συστατικά, έχουν βρει έναν δικό τους τρόπο να το καλλιεργούν. Κάθε δύο χρόνια καίνε τα δέντρα μικρών περιοχών του δάσους, για να αυξήσουν τα θρεπτικά συστατικά του εδάφους δημιουργώντας έτσι νέα χωράφια. Δηλαδή δημιουργούν νέες περιοχές στο δάσος για να καλλιεργούν, όπου μεταφέρουν και τα χωριά τους. Φυτεύουν μανιόκ, από το οποίο παρασκευάζουν το ψωμί τους, καλαμπόκι, μπανάνες και άλλα φυτά.

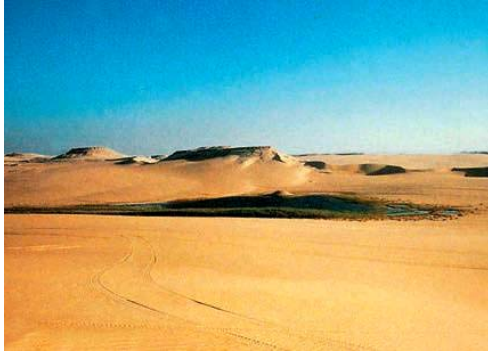

*Εικόνα 22.3:
Μπαντού
στη Μοζαμβίκη*

Οι Πυγμαίοι λένε ότι είναι «τα παιδιά του δάσους». Γιατί αποκαλούν έτσι τους εαυτούς τους;

Θα αποκαλούσατε κι εσείς το ίδιο και τους Μπαντού; Δικαιολογήστε τη γνώμη σας.

***Εικόνα 22.4:
Έρημος***

***Εικόνα 22.5:
Τροπικό δάσος***

Γνωρίζουμε ότι οι κλιματικές συνθήκες (θερμοκρασία, υγρασία, βροχοπτώσεις κ.ά.) επηρεάζουν τη ζωή των ανθρώπων στις ερήμους και στις πολικές περιοχές. Στα τροπικά δάση η βλάστηση είναι εκείνη που δυσκολεύει τη ζωή των ανθρώπων.

Ας συζητήσουμε ποιες είναι οι δυσκολίες που αντιμετωπίζει ο άνθρωπος από τη βλάστηση των τροπικών δασών.

Ομαδική δραστηριότητα (προαιρετική)

Ας χωριστούμε σε δύο ομάδες: στους Πυγμαίους και στους Μπαντού. Θα συγκεντρώσουμε από τις πηγές μας περισσότερες πληροφορίες για τη ζωή αυτών των δύο φυλών.

Αν θέλεις διάβασε κι αυτό...

Τροπικά δάση

« Η ζέστη γινόταν ανυπόφορη στη διάρκεια της μέρας και η φασαρία από τις μαϊμούδες και τα πουλιά μπορούσε να τρελάνει άνθρωπο. Οι κροκόδειλοι παρέμεναν ακίνητοι επί ώρες στις ξέρες, με τα σαγόνια τους ανοιχτά για να πιάνουν πεταλούδες. Κοντά στα εγκαταλειμμένα αγροτόσπιτα φαίνονταν

**τα σπαρμένα με καλαμπόκι
χωράφια με ολοζώντανα σκυλιά
που γάβγιζαν στο πέραςμα
των πλεούμενων κι ακόμα και
στα έρημα μέρη υπήρχαν παγί-
δες για ταπίρους* και δίχτυα για
ψάρεμα που στέγνωναν στον
ήλιο, αλλά πουθενά δεν φαινόταν
ψυχή (στις όχθες του ποταμού
Μαγδαλένα, Νότια Αμερική).**

**«Ο Στρατηγός μες τον
Λαβύρινθό του»,
Γκαμπριέλ Γκαρθία Μάρκες**

*** είδος ζώου των τροπικών
δασών**

Η ζωή στις εύκρατες περιοχές

ΣΤΟ ΚΕΦΆΛΑΙΟ ΑΥΤΌ ΘΑ ΜΆΘΕΤΕ:

- ⇒ ποιες είναι οι εύκρατες περιοχές της Γης
- ⇒ γιατί οι περισσότεροι άνθρωποι ζουν στις εύκρατες περιοχές

Εικόνα 23.1: Οι κλιματικές ζώνες της Γης

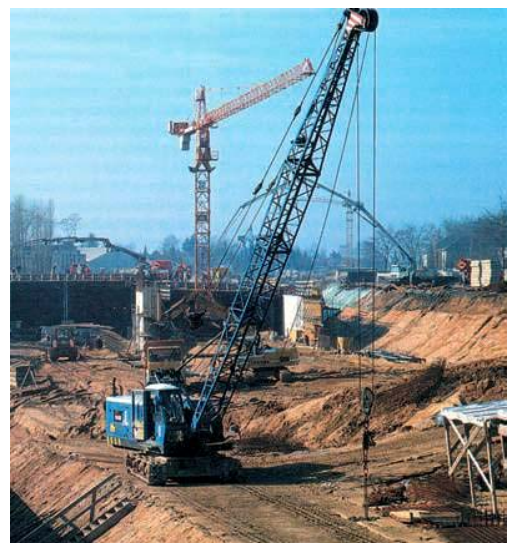
Παρατηρώντας το χάρτη και ανακαλώντας προηγούμενες γνώσεις να αναφέρεις τι κλίμα επικρατεί: α) στις περιοχές ανάμεσα στον Τροπικό του Καρκίνου και στο Βόρειο Πολικό Κύκλο, β) στον Τροπικό του Αιγόκερω και στο Νότιο Πολικό Κύκλο.

Το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού της Γης έχει συγκεντρωθεί στις εύκρατες περιοχές, επειδή σε αυτές δεν παρατηρούνται ακραίες κλιματικές συνθήκες, όπως συμβαίνει στις έρημους και στις πολικές περιοχές. Επίσης η βλάστηση στις εύκρατες περιοχές δεν παρεμποδίζει τις ανθρώπινες δραστηριότητες, όπως στις τροπικές.

Οι άνθρωποι στις εύκρατες ζώνες κατάφεραν να αναπτύξουν τη γεωργία, την κτηνοτροφία,

το εμπόριο, αλλά και τις επιστήμες, την **τεχνολογία** και τον **πολιτισμό**. Έχουν τη δυνατότητα να δημιουργούν πόλεις, να κατασκευάζουν κάθε είδους έργα, να μορφώνονται και να ασχολούνται με τις Καλές Τέχνες. Παράγουν διαρκώς όλο και περισσότερα αγαθά, κάνουν νέες εφευρέσεις για την καλύτερη διαβίωσή τους και επικοινωνούν εύκολα μεταξύ τους σε όποιο σημείο του πλανήτη κι αν βρίσκονται. Ταξιδεύουν με ασφάλεια και ταχύτητα με αυτοκίνητα, τρένα, πλοία και αεροπλάνα.

***Εικόνα 23.2:
Κατασκευή δρόμου
στη Γερμανία***

**Εικόνα 23.3:
Υπερηχητικό
αεροσκάφος
ΚΟΝΚΟΡΤ**

**Εικόνα 23.4:
Ο γαλλικός
Σιδηρόδρομος
Μεγάλης
Ταχύτητας**

Ας συζητήσουμε τις συνέπειες που επιφέρουν στο περιβάλλον οι ανθρώπινες επεμβάσεις με την ανάπτυξη της τεχνολογίας.

Η ζωή του ανθρώπου είναι συνυφασμένη με το περιβάλλον, στο οποίο ζει. Άλλοτε ο άνθρωπος προσαρμόζεται σύμφωνα με τις συνθήκες που αντιμετωπίζει και άλλοτε προσαρμόζει τη φύση στις ανάγκες και στις απαιτήσεις του.

***Εικόνα 23.5:
Από τη ζωή
στα τροπικά
δάση***

***Εικόνα 23.7:
Από τη ζωή
των Ευρωπαίων,
Κοπεγχάγη***

***Εικόνα 23.6:
Από τη ζωή
των Εσκιμών***

Ας συγκρίνουμε τον τρόπο ζωής των φυλών των τροπικών δασών και των πολικών περιοχών με τον τρόπο ζωής των ανθρώπων στις εύκρατες περιοχές της Γης. Πώς συμπεριφέρονται στη φύση οι πρώτοι και πώς οι δεύτεροι;

Γεωγραφικό γλωσσάριο

Πολιτισμός: η ανάπτυξη που παρουσιάζεται στις πνευματικές και υλικές συνθήκες της ζωής του ανθρώπου

Τεχνολογία: η πρακτική εφαρμογή των τεχνών και των επιστημών στη βιομηχανία, στη γεωργία, στην κτηνοτροφία, στο εμπόριο και σε κάθε δραστηριότητα του ανθρώπου

Ομαδική δραστηριότητα (προαιρετική)

Χωριζόμαστε σε δύο ομάδες και χρησιμοποιούμε τον παγκόσμιο χάρτη της τάξης μας. Η μία ομάδα καταγράφει τα κράτη της βόρειας εύκρατης ζώνης και η άλλη ομάδα τα κράτη της νότιας εύκρατης

ζώνης. Μελετάμε την οικονομική και την τεχνολογική ανάπτυξη των κρατών κάθε ζώνης και συγκρίνουμε τα αποτελέσματα της μελέτης μας. Ζητάμε και τη βοήθεια της δασκάλας ή του δασκάλου μας.

Αν θέλεις διάβασε κι αυτό...

Το εύκρατο κλίμα στην «υπηρεσία» της ανθρωπότητας

Το εύκρατο κλίμα είναι ο καλύτερος φίλος και βοηθός του ανθρώπου. Του δίνει τον ήλιο που χρειάζεται και τη βροχή που έχει ανάγκη για να αναπτυχθεί, να θρέψει, να καλλιεργήσει, να εργαστεί, να δημιουργήσει, και να προοδεύσει. Ο άνθρωπος δηλαδή δεν έχει να παλέψει με ακραίες καιρικές συνθήκες, για να καλύψει τις βιολογικές και

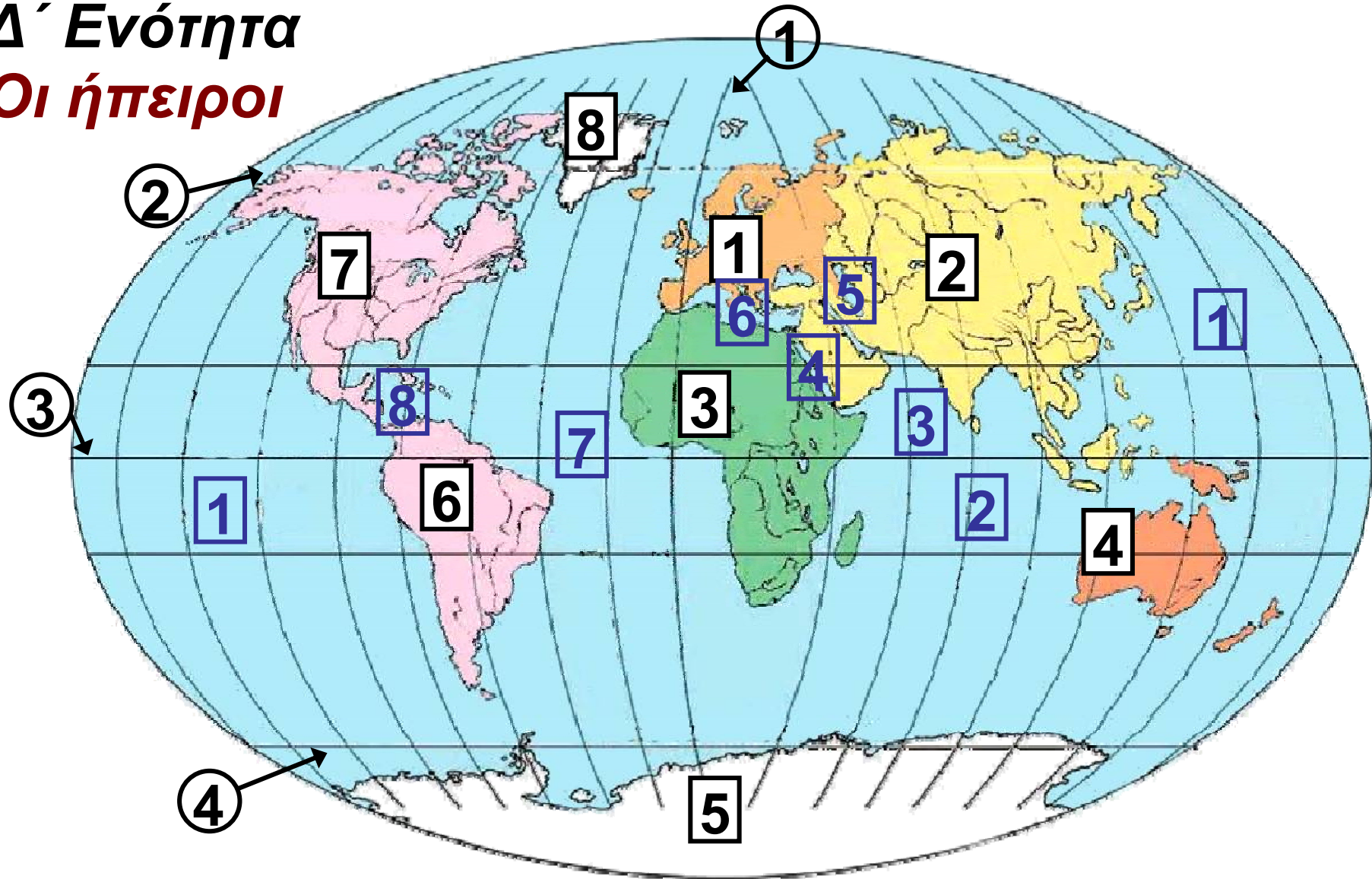
κοινωνικές του ανάγκες. Επομένως, μπορεί να ασχοληθεί με την ανάπτυξη της τεχνολογίας, την πρόοδο των επιστημών και των τεχνών. Μάλιστα, η τεχνολογία που αναπτύσσεται στα εύκρατα κλίματα συντελεί στην υλοποίηση ορισμένων τομέων σε τόπους με κλίματα που δεν ευνοούν πολλές από τις ανθρώπινες δραστηριότητες. Για παράδειγμα σε ορισμένες κατοικημένες ψυχρές περιοχές της Σιβηρίας λειτουργούν ορυχεία, βιομηχανικές μονάδες και επιστημονικά κέντρα χάρη στις τεχνολογίες που αναπτύχθηκαν σε περιοχές με εύκρατο κλίμα. Επίσης άλλο παράδειγμα αποτελεί η τεχνογνωσία που ανέπτυξαν οι άνθρωποι των εύκρα-

των κλιμάτων, με την οποία δημιουργήθηκαν εγκαταστάσεις ανόρυξης πετρελαίου σε περιοχές όπως στην έρημο Σαχάρα.

Οι συγγραφείς

Δ' Ενότητα

Οι ήπειροι

1	ΕΥΡΩΠΗ	2	ΑΣΙΑ
3	ΑΦΡΙΚΗ	4	ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ
5	ΑΝΤΑΡΚΤΙΚΗ	6	ΝΟΤΙΑ
ΑΜΕΡΙΚΗ
7	ΒΟΡΕΙΑ
ΑΜΕΡΙΚΗ	8	ΓΡΟΙΛΑΝΔΙΑ

- 1** ΕΙΡΗΝΙΚΟΣ ΩΚΕΑΝΟΣ
- 2** ΙΝΔΙΚΟΣ ΩΚΕΑΝΟΣ
- 3** ΑΡΑΒΙΚΗ ΘΑΛΑΣΣΑ
- 4** ΕΡΥΘΡΑ ΘΑΛΑΣΣΑ
- 5** ΚΑΣΠΙΑ ΘΑΛΑΣΣΑ
- 6** ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ ΘΑΛΑΣΣΑ
- 7** ΑΤΛΑΝΤΙΚΟΣ ΩΚΕΑΝΟΣ
- 8** ΚΑΡΑΪΒΙΚΗ ΘΑΛΑΣΣΑ

- ①** Πρώτος Μεσημβρινός
- ②** Βόρειος Πολικός Κύκλος
- ③** Ισημερινός
- ④** Νότιος Πολικός Κύκλος

Στην ενότητα αυτή θα μάθετε για:

- ✓ **την Ευρώπη**
- ✓ **την Ασία**
- ✓ **την Αφρική**
- ✓ **τη Βόρεια Αμερική**
- ✓ **τη Νότια Αμερική**
- ✓ **την Ωκεανία**

Η ταυτότητα της Ευρώπης

Η ΕΥΡΩΠΗ

Έκταση: 10.498.000 τετρ. χμ.

Πληθυσμός: 729.000.000 κάτοικοι (2003)

Θέση: Βρίσκεται μεταξύ $34^{\circ} 48' \text{B}$ και $71^{\circ} 10' \text{B}$ (στο βόρειο ημισφαίριο) και μεταξύ $25^{\circ} 30' \text{Δ}$ (στο δυτικό ημισφαίριο) και $67^{\circ} 20' \text{Α}$ (στο ανατολικό ημισφαίριο).

Είναι στα δυτικά της Ασίας και βόρεια της Αφρικής

Οριζόντιος διαμελισμός (κυριότερα ακτογραφικά στοιχεία)

Θάλασσες: Μπάρεντς, Νορβηγική, Βαλτική, Βόρεια Θάλασσα, Θάλασσα Μάγχης (στον Ατλαντικό Ωκεανό), Μεσόγειος Θάλασσα, Μαύρη

Θάλασσα (Εύξεινος Πόντος)
Χερσόνησοι: Σκανδιναβική,
Ιβηρική, Ιταλική, Βαλκανική
Νησιά: Ισλανδία, Μεγάλη Βρετανία,
Ιρλανδία, Σικελία, Σαρδηνία,
Κορσική, Κύπρος, Μάλτα, Κρήτη

Κατακόρυφος διαμελισμός
(κυριότερα στοιχεία)

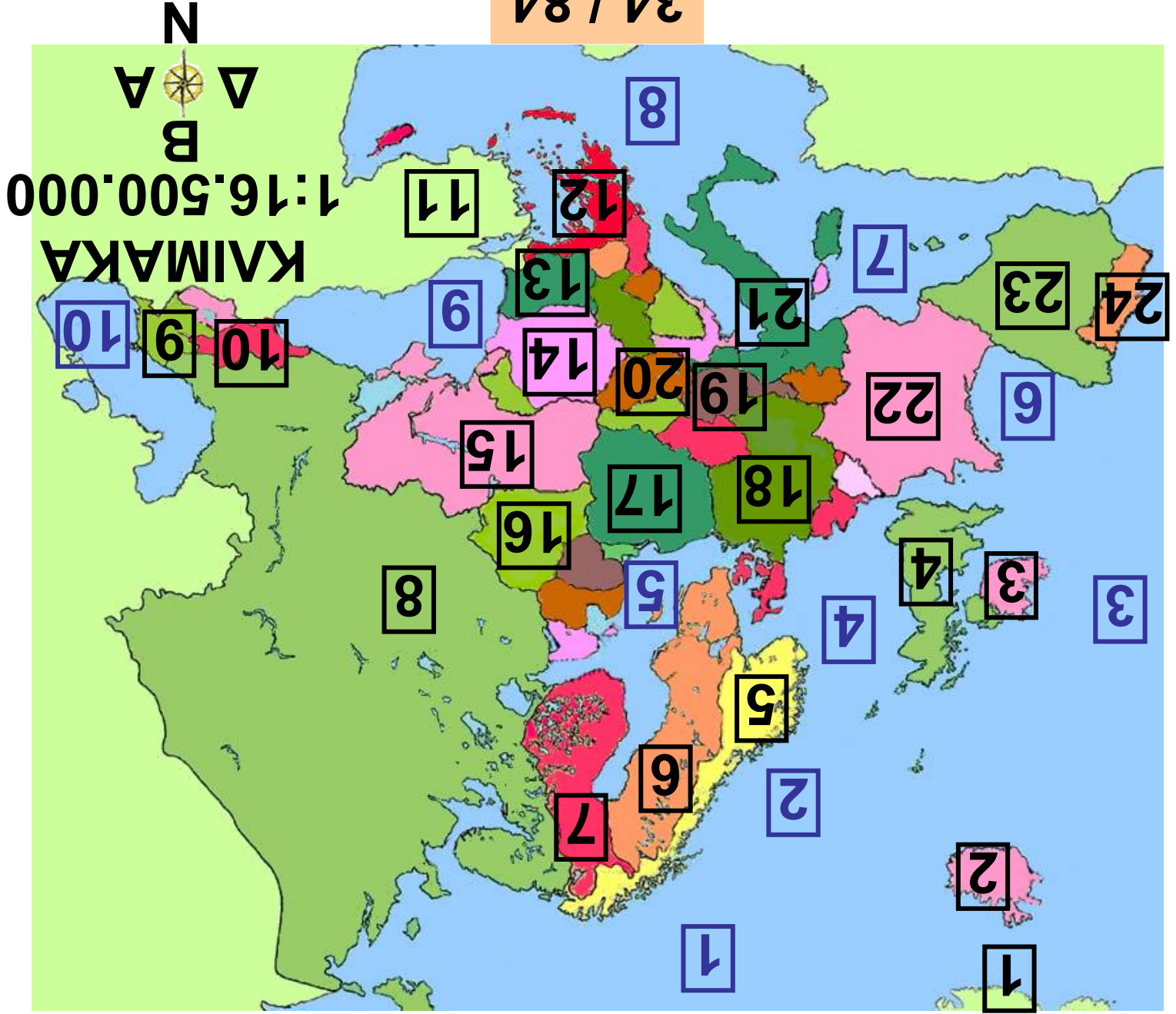
Οροσειρές, όρη: Σκανδιναβικές
Άλπεις, Άλπεις, Πυρηναία, Σιέρα
Νεβάδα, Απέννινα, Δειναρικές
Άλπεις, Καρπάθια Όρη, Αίμος,
Πίνδος, Ουράλια Όρη

Πεδιάδες: Ρωσική, Γερμανοπο-
λωνική, Γαλλική, Ουγγρική

Ποταμοί: Δούναβης, Ρήνος,
Βόλγας, Δνείπερος, Έλβας

Λίμνες: Λατόνγκα, Ονένγκα, Βένερ

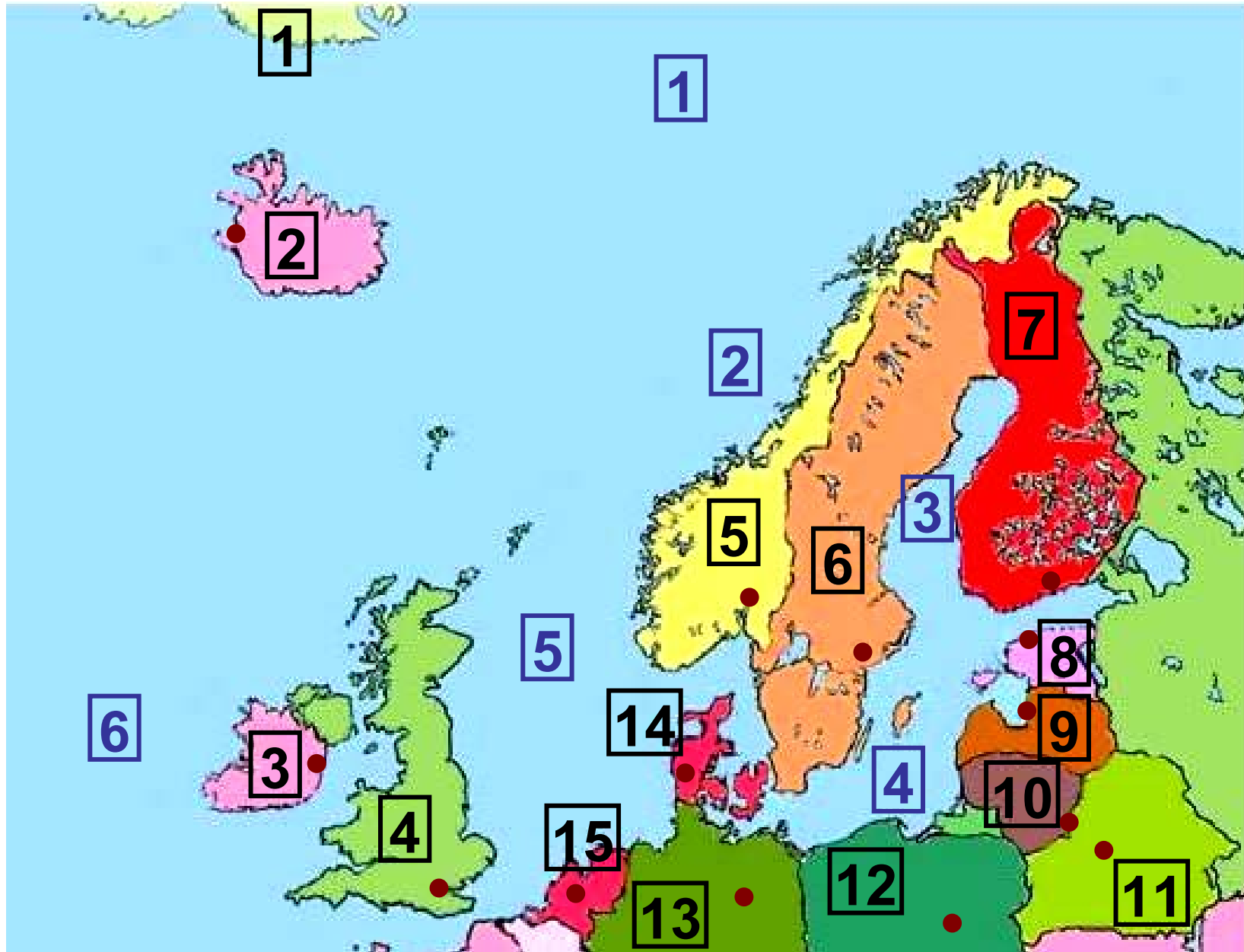
34 / 84

**Υπόμνημα του χάρτη
της σελίδας 34**

1	ΓΡΟΙΛΑΝΔΙΑ
2	ΙΣΛΑΝΔΙΑ
3	ΙΡΛΑΝΔΙΑ
4	ΜΕΓ. ΒΡΕΤΑΝΙΑ
5	ΝΟΡΒΗΓΙΑ
6	ΣΟΥΗΔΙΑ
7	ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ
8	ΡΩΣΙΑ
9	ΑΖΕΡΜΠΑΪΤΖΑΝ
10	ΓΕΩΡΓΙΑ
11	ΤΟΥΡΚΙΑ
12	ΕΛΛΑΔΑ
13	ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ
14	ΡΟΥΜΑΝΙΑ
15	ΟΥΚΡΑΝΙΑ
16	ΛΕΥΚΟΡΩΣΙΑ
17	ΠΟΛΩΝΙΑ
18	ΓΕΡΜΑΝΙΑ

19	ΑΥΣΤΡΙΑ
20	ΟΥΓΓΑΡΙΑ
21	ΙΤΑΛΙΑ
22	ΓΑΛΛΙΑ
23	ΙΣΠΑΝΙΑ
24	ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ
1	ΒΟΡΕΙΟΣ ΠΑΓΩΜΕΝΟΣ ΩΚΕΑΝΟΣ
2	ΝΟΡΒΙΚΗ ΘΑΛΑΣΣΑ
3	ΑΤΛΑΝΤΙΚΟΣ ΩΚΕΑΝΟΣ
4	ΒΟΡΕΙΑ ΘΑΛΑΣΣΑ
5	ΒΑΛΤΙΚΗ ΘΑΛΑΣΣΑ
6	ΒΙΣΚΑΪΚΟΣ ΚΟΛΠΟΣ
7	ΛΙΓΥΡΙΚΗ ΘΑΛΑΣΣΑ
8	ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ ΘΑΛΑΣΣΑ
9	ΕΥΞΕΙΝΟΣ ΠΟΝΤΟΣ
10	ΚΑΣΠΙΑ ΘΑΛΑΣΣΑ

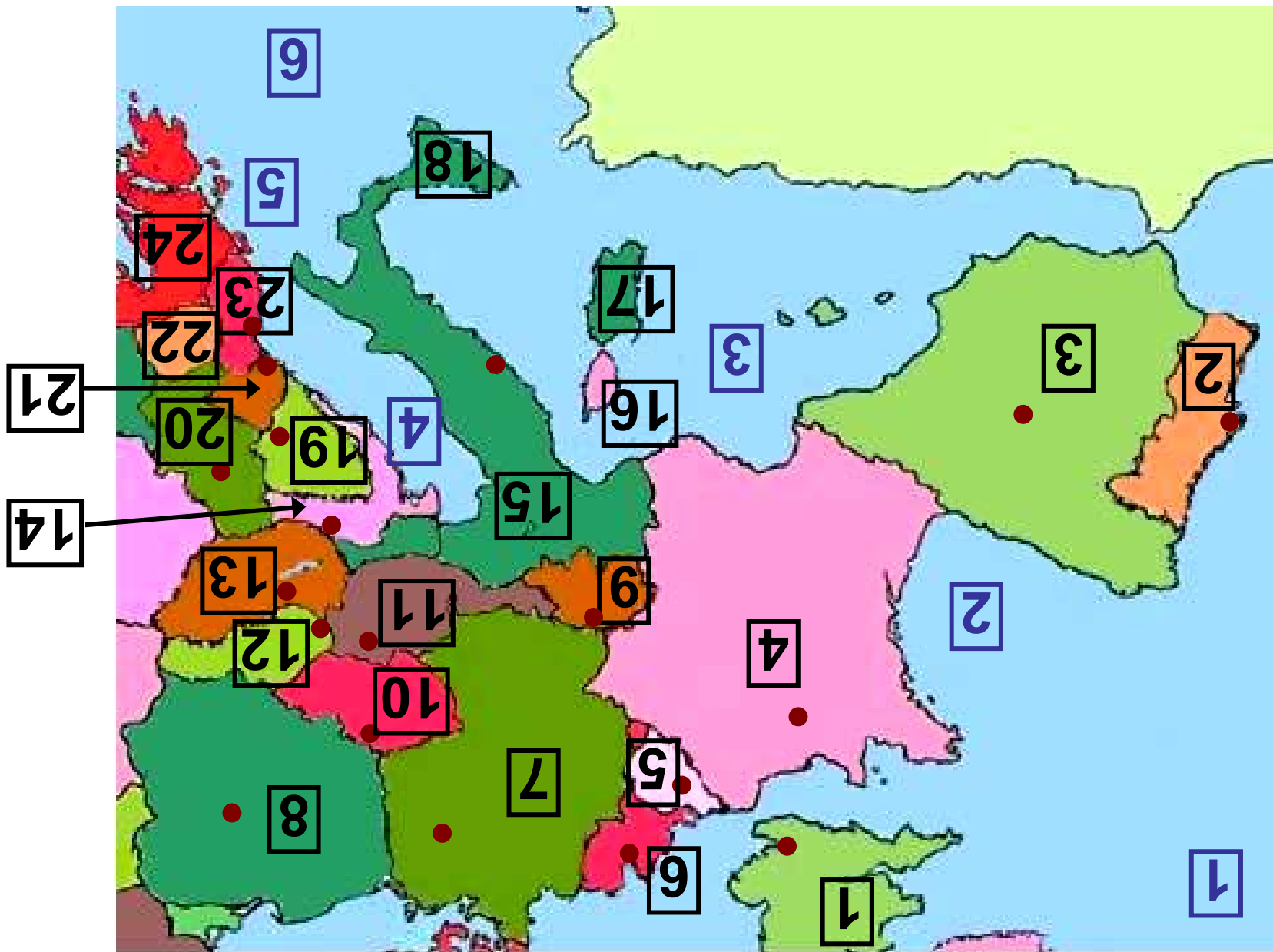

**Υπόμνημα του χάρτη
της σελίδας 37**

ΧΩΡΑ - ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ

1	ΓΡΟΙΛΑΝΔΙΑ
2	ΙΣΛΑΝΔΙΑ - ΡΕΪΚΙΑΒΙΚ
3	ΙΡΛΑΝΔΙΑ - ΔΟΥΒΛΙΝΟ
4	ΜΕΓ. ΒΡΕΤΑΝΙΑ - ΛΟΝΔΙΝΟ
5	ΝΟΡΒΗΓΙΑ - ΟΣΛΟ
6	ΣΟΥΗΔΙΑ - ΣΤΟΚΧΟΛΜΗ
7	ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ - ΕΛΣΙΝΚΙ
8	ΕΣΘΟΝΙΑ - ΤΑΛΙΝ
9	ΛΕΤΤΟΝΙΑ - ΡΙΓΑ
10	ΛΙΘΟΥΑΝΙΑ - ΒΙΛΝΙΟΥΣ
11	ΛΕΥΚΟΡΩΣΙΑ - ΜΙΝΣΚ
12	ΠΟΛΩΝΙΑ - ΒΑΡΣΟΒΙΑ
13	ΓΕΡΜΑΝΙΑ - ΒΕΡΟΛΙΝΟ
14	ΔΑΝΙΑ - ΚΟΠΕΓΧΑΓΗ
15	ΟΛΛΑΝΔΙΑ - ΑΜΣΤΕΡΝΤΑΜ

1	ΒΟΡΕΙΟΣ ΠΑΓΩΜΕΝΟΣ
2	ΝΟΡΒΙΚΗ ΘΑΛΑΣΣΑ
3	ΒΟΘΝΙΚΟΣ ΚΟΛΠΟΣ
4	ΒΑΛΤΙΚΗ ΘΑΛΑΣΣΑ
5	ΒΟΡΕΙΑ ΘΑΛΑΣΣΑ
6	ΑΤΛΑΝΤΙΚΟΣ ΩΚΕΑΝΟΣ

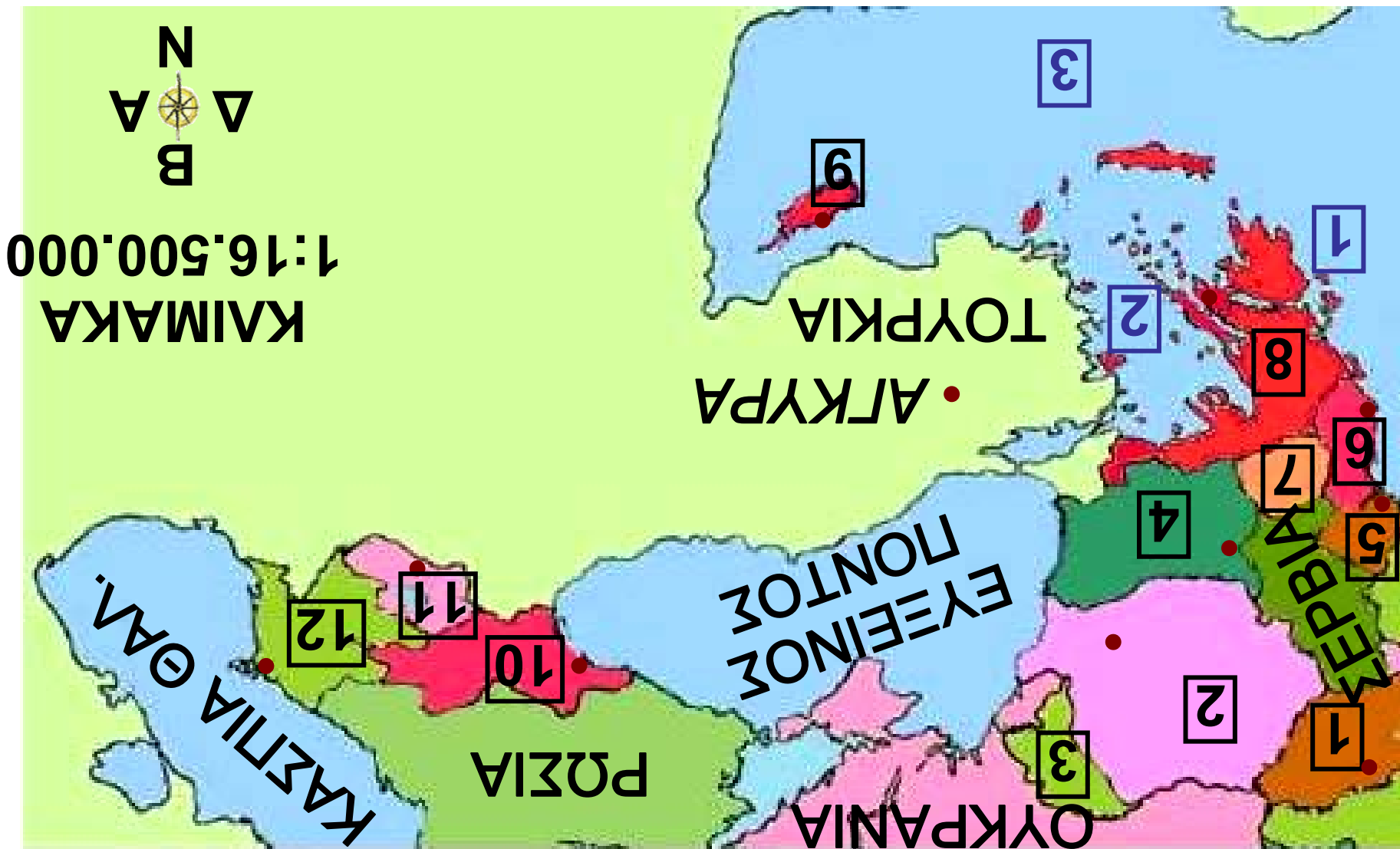
**Υπόμνημα του χάρτη
της σελίδας 40**

ΧΩΡΑ - ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ

1	ΜΕΓ. ΒΡΕΤΑΝΙΑ - ΛΟΝΔΙΝΟ
2	ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ - ΛΙΣΑΒΟΝΑ
3	ΙΣΠΑΝΙΑ - ΜΑΔΡΙΤΗ
4	ΓΑΛΛΙΑ - ΠΑΡΙΣΙ
5	ΒΕΛΓΙΟ - ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ
6	ΟΛΛΑΝΔΙΑ - ΑΜΣΤΕΡΝΤΑΜ
7	ΓΕΡΜΑΝΙΑ - ΒΕΡΟΛΙΝΟ
8	ΠΟΛΩΝΙΑ - ΒΑΡΣΟΒΙΑ
9	ΕΛΒΕΤΙΑ - ΒΕΡΝΗ
10	ΤΣΕΧΙΑ - ΠΡΑΓΑ
11	ΑΥΣΤΡΙΑ - ΒΙΕΝΝΗ
12	ΣΛΟΒΑΚΙΑ - ΜΠΡΑΤΙΣΛΑΒΑ
13	ΟΥΓΓΑΡΙΑ - ΒΟΥΔΑΠΕΣΤΗ
14	ΚΡΟΑΤΙΑ - ΖΑΓΚΡΕΜΠ
15	ΙΤΑΛΙΑ - ΡΩΜΗ
16	Ν. ΚΟΡΣΙΚΗ
17	Ν. ΣΑΡΔΗΝΙΑ

18	Ν. ΣΙΚΕΛΙΑ
19	ΒΟΣΝΙΑ ΕΡΖΕΓΟΒΙΝΗ - ΣΕΡΑΓΕΒΟ
20	ΣΕΡΒΙΑ - ΒΕΛΙΓΡΑΔΙ
21	ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟ - ΠΟΝΤΓΚΟΡΙΤΣΑ
22	ΒΟΡΕΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ
23	ΑΛΒΑΝΙΑ - ΤΙΡΑΝΑ
24	ΕΛΛΑΔΑ - ΑΘΗΝΑ
1	ΑΤΛΑΝΤΙΚΟΣ ΩΚΕΑΝΟΣ
2	ΒΙΣΚΑΪΚΟΣ ΚΟΛΠΟΣ
3	ΛΙΓΥΡΙΚΗ ΘΑΛΑΣΣΑ
4	ΑΔΡΙΑΤΙΚΗ ΘΑΛΑΣΣΑ
5	ΙΟΝΙΟ ΠΕΛΑΓΟΣ
6	ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ ΘΑΛΑΣΣΑ

KAIMAKA
1:16.500.000

**Υπόμνημα του χάρτη
της σελίδας 44**

ΧΩΡΑ - ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ

1	ΟΥΓΓΑΡΙΑ - ΒΟΥΔΑΠΕΣΤΗ
2	ΡΟΥΜΑΝΙΑ - ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙ
3	ΜΟΛΔΑΒΙΑ
4	ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ - ΣΟΦΙΑ
5	ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟ - ΠΟΝΤΓΚΟΡΙΤΣΑ
6	ΑΛΒΑΝΙΑ - ΤΙΡΑΝΑ
7	ΒΟΡΕΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ
8	ΕΛΛΑΔΑ - ΑΘΗΝΑ
9	ΚΥΠΡΟΣ - ΛΕΥΚΩΣΙΑ
10	ΓΕΩΡΓΙΑ - ΤΙΦΛΙΔΑ
11	ΑΡΜΕΝΙΑ - ΕΡΕΒΑΝ
12	ΑΖΕΡΜΠΑΪΤΖΑΝ - ΜΠΑΚΟΥ
1	ΙΟΝΙΟ ΠΕΛΑΓΟΣ
2	ΑΙΓΑΙΟ ΠΕΛΑΓΟΣ
3	ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ ΘΑΛΑΣΣΑ

Η θέση της Ευρώπης

ΣΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΑΥΤΟ ΘΑ ΜΑΘΕΤΕ:

- ⇒ για τη θέση της Ευρώπης στον παγκόσμιο χάρτη
- ⇒ για τα πλεονεκτήματα της θέσης αυτής

Εικόνα 24.1: Η θέση της Ευρώπης στη Γη

*Και η Ευρώπη, η ήπειρος,
του Αγήνορα η κόρη,
του Κάδμου η μικρή αδελφή,
του βασιλιά της Θήβας,
η Ευρώπη, που αγάπησε
ο Δίας του Ολύμπου,
συγκέντρωσε τα τέκνα της
και με σοφία λέγει:
«Δεν πρέπει πια ποτέ ξανά
να αποχωριστείτε.
Βοήθεια να δίνετε
ο ένας προς τον άλλον
κι όλα της γης τα αγαθά
δίκαια να μοιραστείτε».*

Μαρία Τασσόγλου

Με αφορμή τους παραπάνω στίχους, ας συζητήσουμε πώς πήρε το όνομά της η Ευρώπη. Τι μήνυμα δίνει ο τελευταίος στίχος για τη σημερινή Ευρώπη;

Όπως βλέπουμε στον παγκόσμιο χάρτη, το μεγαλύτερο μέρος της Ευρώπης βρίσκεται στη βόρεια εύκρατη ζώνη. Είναι ενωμένη με την Ασία και μαζί οι δύο ήπειροι αποτελούν την Ευρασία. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι η Ευρώπη είναι μία πολύ μεγάλη χερσόνησος της Ευρασίας. Τα **χερσαία σύνορά** της με την Ασία είναι η οροσειρά των Ουραλίων. Η Μεσόγειος Θάλασσα συνδέει την Ευρώπη με την Αφρική και ο πορθμός του Γιβραλτάρ είναι το πλησιέστερο σημείο των δύο ηπείρων (απέχουν μεταξύ τους μόλις λίγα χιλιόμετρα).

Παρατηρήστε στον παγκόσμιο χάρτη τη θέση της Ευρώπης σε σχέση με τον Ισημερινό και τον Πρώτο Μεσημβρινό και πείτε σε ποια ημισφαίρια βρίσκεται.

Ας βρούμε στον παγκόσμιο χάρτη τις γεωγραφικές συντεταγμένες (γεωγραφικό μήκος και πλάτος) της ηπειρωτικής Ευρώπης (χωρίς τα νησιά).

Εντοπίστε στο χάρτη σε ποια κράτη βρίσκεται το βορειότερο, το νοτιότερο, το ανατολικότερο και το δυτικότερο σημείο της Ευρώπης συμπεριλαμβανομένων και των νησιών.

Χάρη στη γεωγραφική θέση της, η Ευρώπη διαθέτει σημαντικά πλεονεκτήματα. Θεωρείται το «σταυροδρόμι τριών ηπείρων». Στα εδάφη της συναντώνται οι περισσότεροι λαοί της Γης. Στις πόλεις της πραγματοποιούνται οι μεγαλύτερες διεθνείς εκθέσεις προϊόντων και γίνονται συγκεντρώσεις επί πολιτιστικών θεμάτων. Αυτό έχει ως απο-

τέλεσμα την ανάπτυξη των διεθνών συγκοινωνιών, με τις οποίες πραγματοποιούνται οι μετακινήσεις των ανθρώπων και οι μεταφορές των προϊόντων.

Σκέψου και πες ποια άλλα πλεονεκτήματα απορρέουν από τη θέση της Ευρώπης ως προς την οικονομία και τον πολιτισμό.

Γεωγραφικό γλωσσάριο

Χερσαία σύνορα: τα μέρη της ξηράς, με τα οποία συνορεύει μια περιοχή

**Ομαδική δραστηριότητα
(προαιρετική)**

**Ας χωριστούμε σε δύο ομάδες.
Η μία ομάδα θα φέρει πληροφορίες**

για τα στενά του Γιβραλτάρ και η άλλη για τα στενά του Ελλησπόντου (δηλαδή τα δύο σημεία, με τα οποία η ευρωπαϊκή ήπειρος επικοινωνεί με άλλες ηπείρους).

Αν θέλεις διάβασε κι αυτό...

Ένας άλλος μύθος για την Ευρώπη

Η Ευρώπη ήταν βασιλοπούλα της Φοινίκης, μιας χώρας της Ασίας κοντά στην Κύπρο. Ήταν τόσο όμορφη, που όταν την είδε μια μέρα ο Δίας την αγάπησε και θέλησε να την κάνει γυναίκα του. Μεταμορφώθηκε σε έναν ωραίο ταύρο και την πλησίασε σιγά-σιγά. Η Ευρώπη χαίδεψε το ζώο και κάθισε στην πλάτη του. Τότε ο ταύρος πέταξε με την κοπέλα

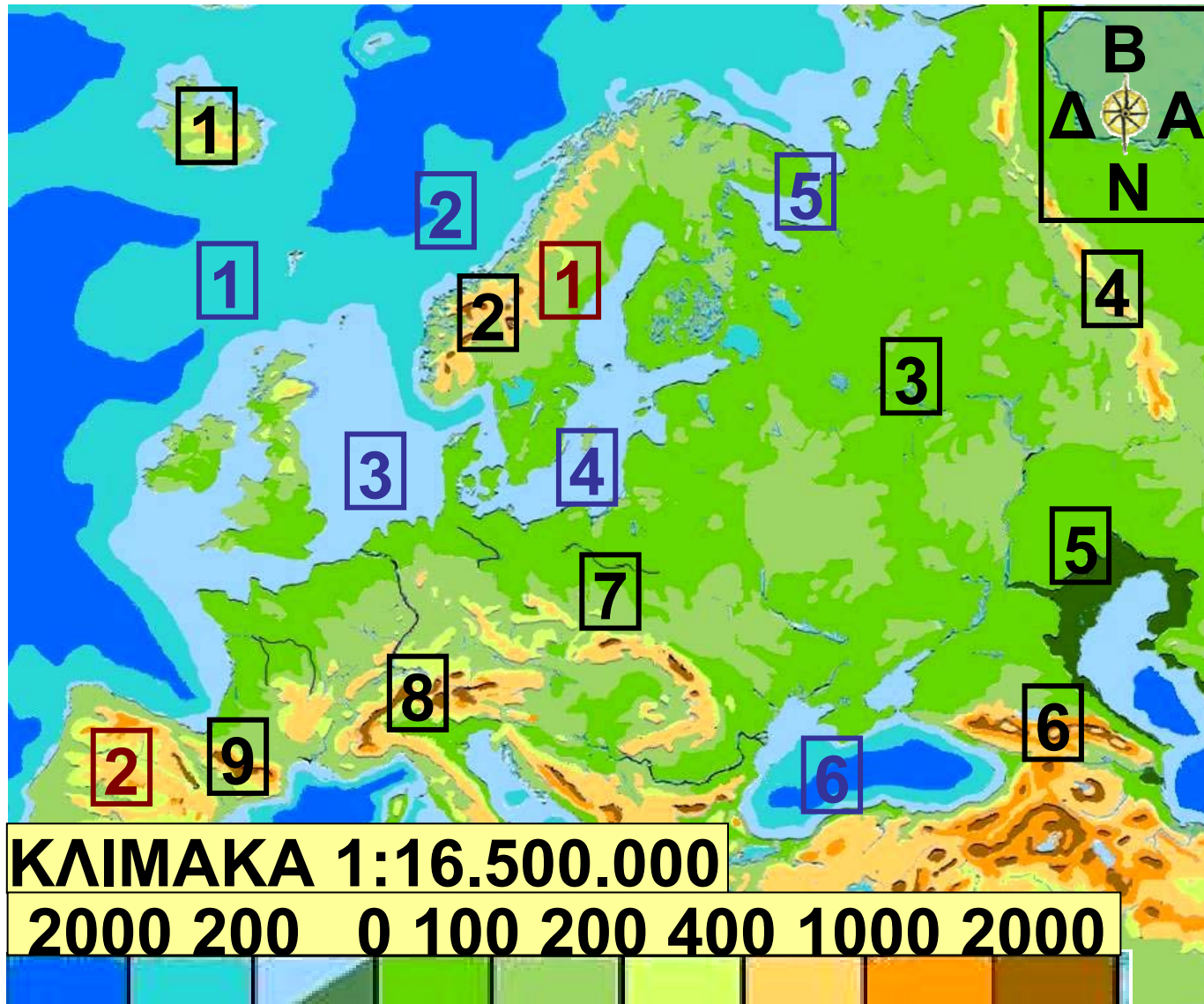
**μακριά. Έφθασε στην Κρήτη,
όπου η Ευρώπη παντρεύτηκε
το Δία και γέννησε τρεις γιους.
Ένας από αυτούς ήταν
ο Μίνωας, ο ξακουστός βασιλιάς
της Κρήτης.**

Οι συγγραφείς

Ο οριζόντιος διαμελισμός της Ευρώπης

ΣΤΟ ΚΕΦΆΛΑΙΟ ΑΥΤΌ ΘΑ ΜΆΘΕΤΕ:

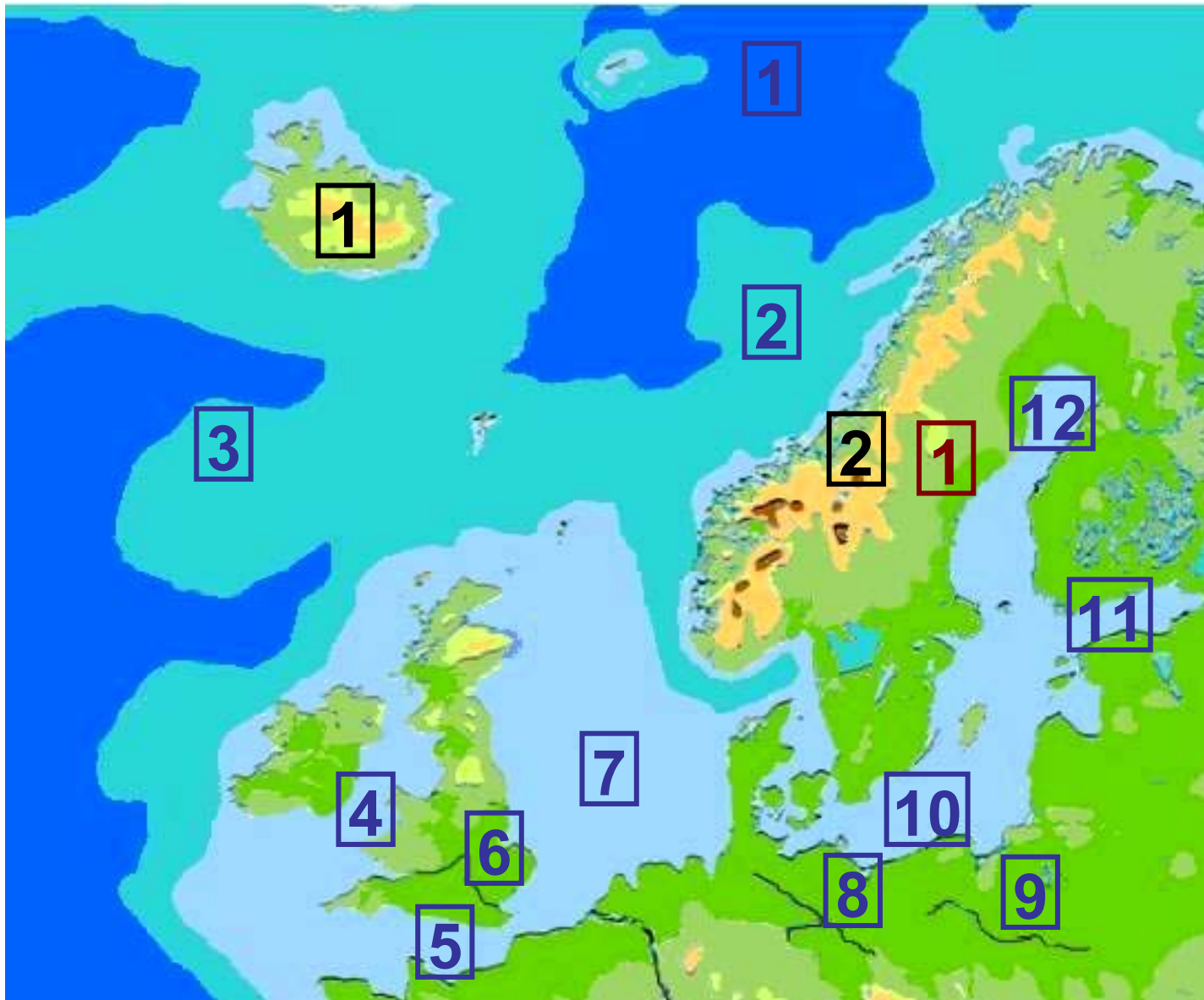
⇒ **ποια είναι τα σημαντικότερα ακτογραφικά στοιχεία της Ευρώπης**

Εικόνα 25.1: Οι μεγάλες χερσόνησοι της Ευρώπης

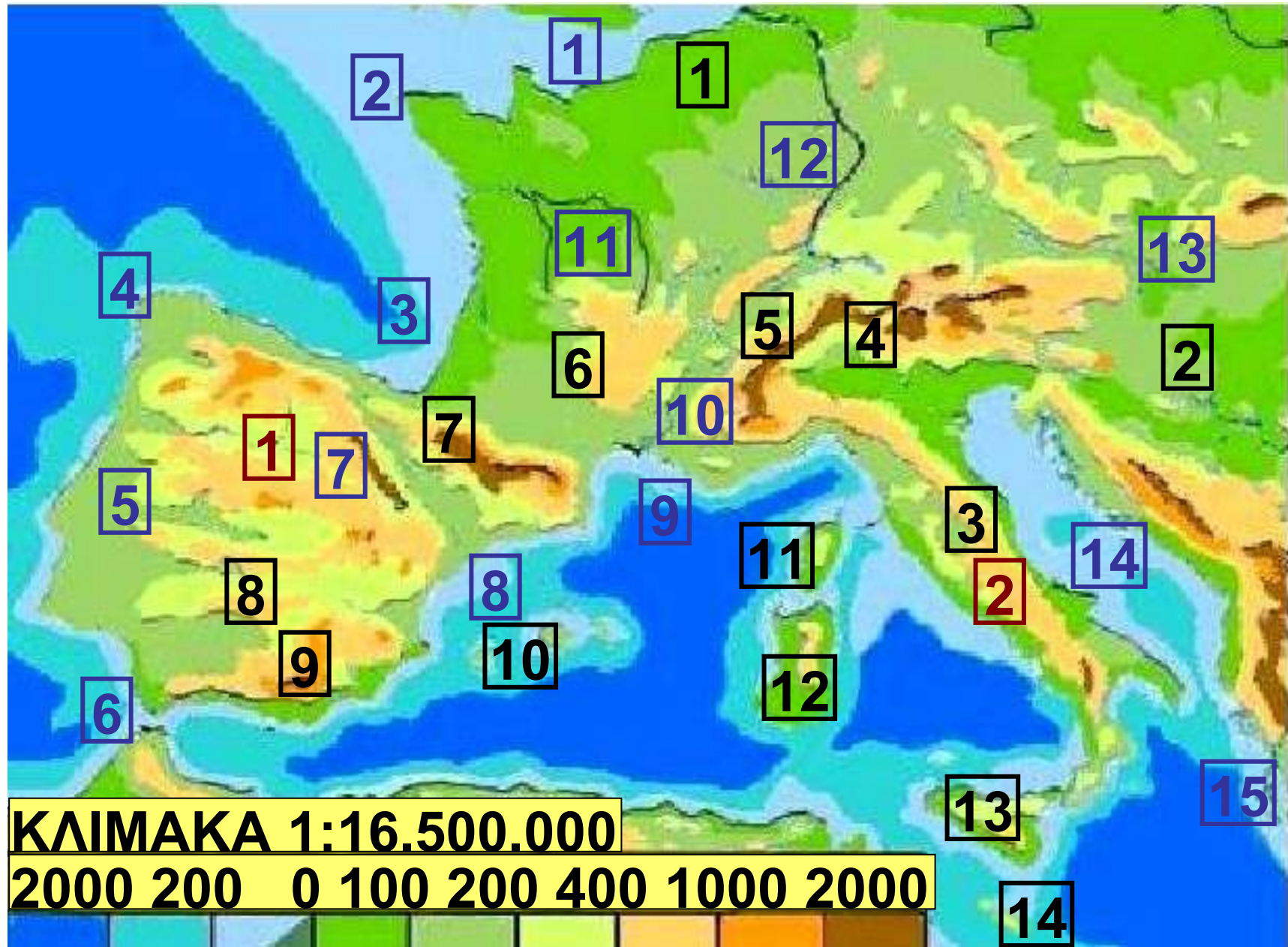
**Υπόμνημα του χάρτη
της σελίδας 55**

1	ΙΣΛΑΝΔΙΑ
2	Σκανδιναβικά Όρη
3	Ρωσική Πεδιάδα
4	Ουράλια Όρη
5	Βύθισμα Κασπίας
6	ΚΑΥΚΑΣΟΣ
7	Γερμανοπολωνική Πεδιάδα
8	Άλπεις
9	Πυρηναία
1	ΑΤΛΑΝΤΙΚΟΣ ΩΚΕΑΝΟΣ
2	ΝΟΡΒΗΓΙΚΗ ΘΑΛΑΣΣΑ
3	ΒΟΡΕΙΑ ΘΑΛΑΣΣΑ
4	ΒΑΛΤΙΚΗ ΘΑΛΑΣΣΑ
5	Λευκή Θάλασσα
6	ΕΥΞΕΙΝΟΣ ΠΟΝΤΟΣ
1	Σκανδιναβική Χερσόνησος
2	Ιβηρική Χερσόνησος

Υπόμνημα του χάρτη
της σελίδας 57

1	ΙΣΛΑΝΔΙΑ
2	Σκανδιναβικά Όρη
1	ΒΟΡΕΙΟΣ ΠΑΓΩΜΕΝΟΣ ΩΚΕΑΝΟΣ
2	ΝΟΡΒΗΓΙΚΗ ΘΑΛΑΣΣΑ
3	ΑΤΛΑΝΤΙΚΟΣ ΩΚΕΑΝΟΣ
4	ΙΡΛΑΝΔΙΚΗ ΘΑΛΑΣΣΑ
5	ΜΑΓΧΗ
6	Τάμεσης ποταμός
7	ΒΟΡΕΙΑ ΘΑΛΑΣΣΑ
8	Έλβας ποταμός
9	Βιστούλας ποταμός
10	ΒΑΛΤΙΚΗ ΘΑΛΑΣΣΑ
11	Φιννικός Κόλπος
12	Βοθνικός Κόλπος
1	Σκανδιναβική Χερσόνησος

**Υπόμνημα του χάρτη
της σελίδας 59**

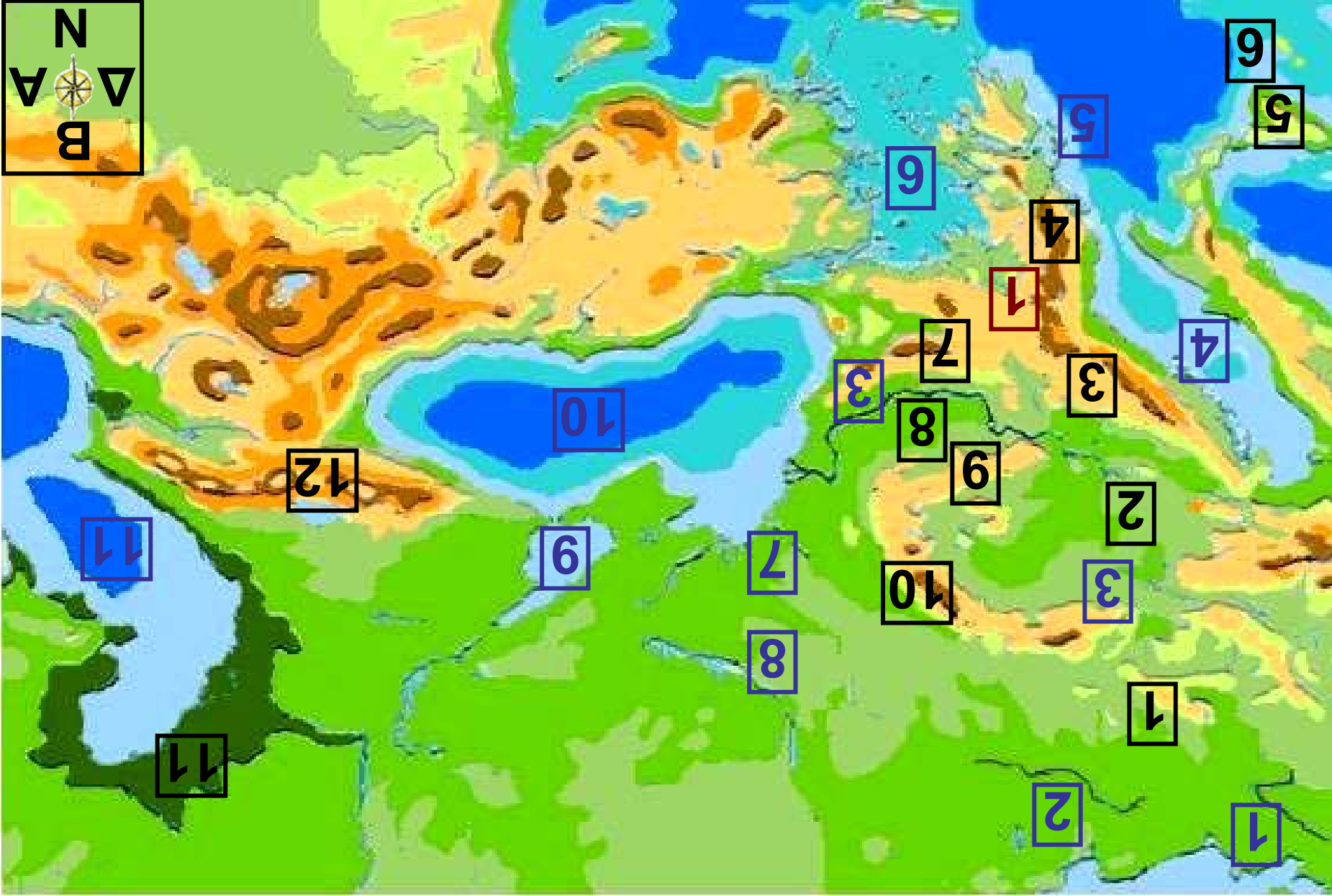
1	Γαλλική Πεδιάδα
2	Ουγγρική Πεδιάδα
3	Απέννινα Όρη
4	Άλπεις
5	Λευκός Όρος
6	Κεντρικό Υψίπεδο
7	Πυρηναία
8	Σιέρρα Μορένα
9	Σιέρρα Νεβάδα
10	Βαλεαρίδες
11	Ν. Κορσική
12	Ν. Σαρδηνία
13	Ν. Σικελία
14	Μάλτα
1	ΜΑΓΧΗ
2	Ακρ. Σαιν Ματιέ
3	Βισκαϊκός Κόλπος
4	Ακρ. Φινιστέρε

5	Τάγος ποταμός
6	Πορθμός Γιβραλτάρ
7	Έβρος ποταμός
8	Κόλπος Λέοντα
9	ΛΙΓΥΡΙΚΗ ΘΑΛΑΣΣΑ
10	Ροδανός ποταμός
11	Λίγηρας ποταμός
12	Ρήνος ποταμός
13	Δούναβης ποταμός
14	ΑΔΡΙΑΤΙΚΗ ΘΑΛΑΣΣΑ
15	ΙΟΝΙΟ ΠΕΛΑΓΟΣ
1	Ιβηρική Χερσόνησος
2	Ιταλική Χερσόνησος

**Υπόμνημα του χάρτη
της σελίδας 62**

1	Σκανδιναβικά Όρη
2	Γερμανοπολωνική Πεδιάδα
3	Κεντρικά Ρωσικά Υψώματα
4	Βύθισμα Κασπίας
5	Ρωσική Πεδιάδα
6	Ουράλια Όρη
1	Λευκή Θάλασσα
2	Βοθνικός Κόλπος
3	Φιννικός Κόλπος
4	Λ. Λαντόγκα
5	Λ. Ονέγκα
6	ΒΑΛΤΙΚΗ ΘΑΛΑΣΣΑ
7	Βιστούλας ποταμός
8	Δνείπερος ποταμός
9	Βόλγας ποταμός
1	Σκανδιναβική Χερσόνησος

**Υπόμνημα του χάρτη
της σελίδας 64**

1	Γερμανοπολωνική Πεδιάδα
2	Ουγγρική Πεδιάδα
3	Δειναρικές Άλπεις
4	Πίνδος
5	Ν. Σικελία
6	Μάλτα
7	Αίμος
8	ΒΛΑΧΙΑ
9	Τρανσυλβανικές Άλπεις
10	Καρπάθια Όρη
11	Βύθισμα Κασπίας
12	ΚΑΥΚΑΣΟΣ
1	Έλβας ποταμός
2	Βιστούλας ποταμός
3	Δούναβης ποταμός
4	ΑΔΡΙΑΤΙΚΗ ΘΑΛΑΣΣΑ
5	ΙΟΝΙΟ ΠΕΛΑΓΟΣ
6	ΑΙΓΑΙΟ ΠΕΛΑΓΟΣ

7	Δνεΐστερος ποταμός
8	Δνεΐπερος ποταμός
9	ΑΖΟΦΙΚΗ ΘΑΛΑΣΣΑ
10	ΕΥΞΕΙΝΟΣ ΠΟΝΤΟΣ
11	ΚΑΣΠΙΑ ΘΑΛΑΣΣΑ
1	Βαλκανική Χερσόνησος

Βρείτε στους χάρτες των σελίδων 57-64 τις μεγαλύτερες χερσονήσους και τους κόλπους της Ευρώπης.

Η Ευρώπη βρέχεται βόρεια από το Βόρειο Παγωμένο Ωκεανό, δυτικά από τον Ατλαντικό Ωκεανό, νότια από τη Μεσόγειο Θάλασσα και νοτιοδυτικά από τη Μαύρη Θάλασσα (Εύξεινο Πόντο). Έχει εκτεταμένο μήκος ακτών. Η **ακτο-γραμμή** της είναι 77.902 χιλιόμετρα.

Οι ακτές της Ευρώπης παρουσιάζουν έντονο διαμελισμό, τον εντονότερο από όλες τις άλλες ηπείρους. Οι κόλποι, οι χερσόνησοι, τα ακρωτήρια και τα νησιά προσδίδουν στην Ευρώπη ξεχωριστή ομορφιά.

Η Βόρεια Σκανδιναβία σκεπάζεται από πάγους, οι οποίοι στο πέρας των χιλιάδων ετών έχουν διαβρώσει τις ακτές της και έχουν δημιουργήσει πολύπλοκους δαντελωτούς κόλπους, τα «φιόρδ**». Τα πιο χαρακτηριστικά φιόρδ είναι αυτά της Νορβηγίας.**

Ας συζητήσουμε γιατί οι ακτές της Ρωσίας στη Βόρεια Θάλασσα δεν μοιάζουν με τις ακτές της Νορβηγίας, παρόλο που είναι γειτονικές.

Χάρτης 25.1α Ιβηρική Χερσόνησος

**Χάρτης 25.1β
Σκανδιναβική
Χερσόνησος**

Χάρτης 25.1γ
Βαλκανική Χερσόνησος

Ας παρατηρήσουμε τους χάρτες, στις σελίδες 68 και 69 για να βρούμε ποια κράτη ανήκουν σε κάθε μία από τις μεγάλες χερσονήσους της Ευρώπης.

Στη Βαλκανική χερσόνησο οι γεωλογικές διεργασίες (σεισμοί, ηφαίστεια), που συνέβησαν πριν από εκατομμύρια και δισεκατομμύρια χρόνια, δημιούργησαν όχι μόνο έντονο οριζόντιο διαμελισμό, αλλά και πολύ μεγάλο αριθμό νησιών. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν η Ελλάδα και η Κροατία.

Βρείτε και ονομάστε τα μεγαλύτερα νησιά της Ευρώπης.

Στους κόλπους της Ευρώπης έχουν δημιουργηθεί μεγάλα λιμάνια, για να εξυπηρετούν τις συγκοινωνίες, τις μεταφορές και το εμπόριο.

Εικόνα 25.2: Το λιμάνι του Αμβούργου (Γερμανία)

Ποιες είναι κατά τη γνώμη σας οι ωφέλειες που απορρέουν από την ύπαρξη των μεγάλων λιμανιών;

Γεωγραφικό γλωσσάριο

Ακτογραμμή: η γραμμή που σχηματίζουν οι ακτές μιας περιοχής

Φιόρδ: πολύπλοκοι δαντελωτοί μικροί κόλποι της Βόρειας Ευρώπης, που σχηματίστηκαν από τη διάβρωση των ακτών

Ομαδική δραστηριότητα (προαιρετική)

Χωριζόμαστε σε τρεις ομάδες.
Η πρώτη ομάδα θα καταγράψει τα μεγαλύτερα νησιά της Μεσογείου.
Η δεύτερη θα καταγράψει τα υπόλοιπα μεγάλα νησιά της Ευρώπης.
Η τρίτη ομάδα θα βρει σε ποια κράτη ανήκουν τα νησιά αυτά ή αν είναι ανεξάρτητα κράτη.

Αν θέλεις διάβασε κι αυτό...

«Ιφιγένεια εν Ταύροις»

Η χερσόνησος της Κριμαίας είναι η χώρα των Ταύρων, η Ταυρίδα, στην οποία η θεά Άρτεμις μετέφερε τυλιγμένη μέσα σε σύννεφο την Ιφιγένεια σώζοντάς την από τη θυσία,

που ετοίμασε ο Αγαμέμνονας. Η Άρτεμις την έκανε ιέρεια του ναού της. Οι Ταύροι ήταν ένας άγριος και πολεμοχαρής λαός, ζούσαν από ληστρικές επιδρομές και θυσίαζαν στο βωμό της Ορσιλόχης τους ξένους που συνελάμβαναν στη χώρα τους. Η Ορσιλόχη ήταν η θεά που λάτρευαν και ταυτιζόταν με την Ταυροπόλο Αρτέμιδα. Όταν ο Ορέστης και ο εξάδελφός του ο Πυλάδης βρέθηκαν στη χώρα των Ταύρων με σκοπό να κλέψουν το ξόανο της θεάς (κατόπιν εντολής του Απόλλωνα), συνελήφθησαν από τους Ταύρους και οδηγήθηκαν στο ναό για θυσία. Εκεί με θαυμαστό τρόπο έγινε η αναγνώριση των δύο αδελφών, της Ιφιγένειας και του Ορέστη,

**οι οποίοι μαζί με τον Πυλάδη
κατάφεραν με τη βοήθεια
της θεάς να δραπτεύσουν και να
επιστρέψουν στην πατρίδα τους
φέροντας και το αγαλματίδιο,
για να εκτελεστεί η εντολή
του θεού.**

Οι συγγραφείς

Ο κατακόρυφος διαμελισμός της Ευρώπης

ΣΤΟ ΚΕΦΆΛΑΙΟ ΑΥΤΌ ΘΑ ΜΆΘΕΤΕ:

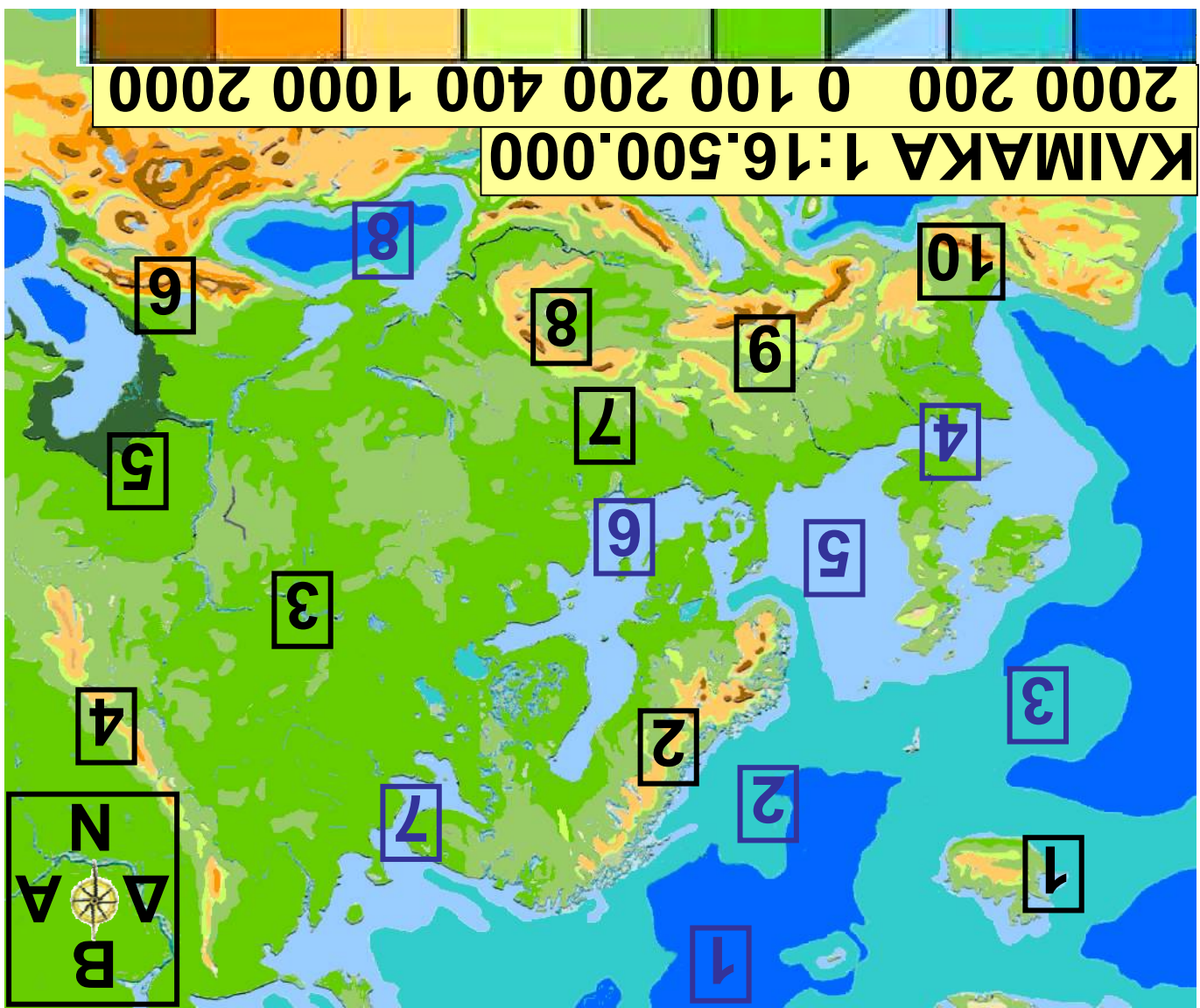
⇒ ποια είναι τα μεγαλύτερα βουνά και οι πεδιάδες της Ευρώπης

⇒ ποια είναι τα μεγαλύτερα ποτάμια και οι λίμνες της Ευρώπης

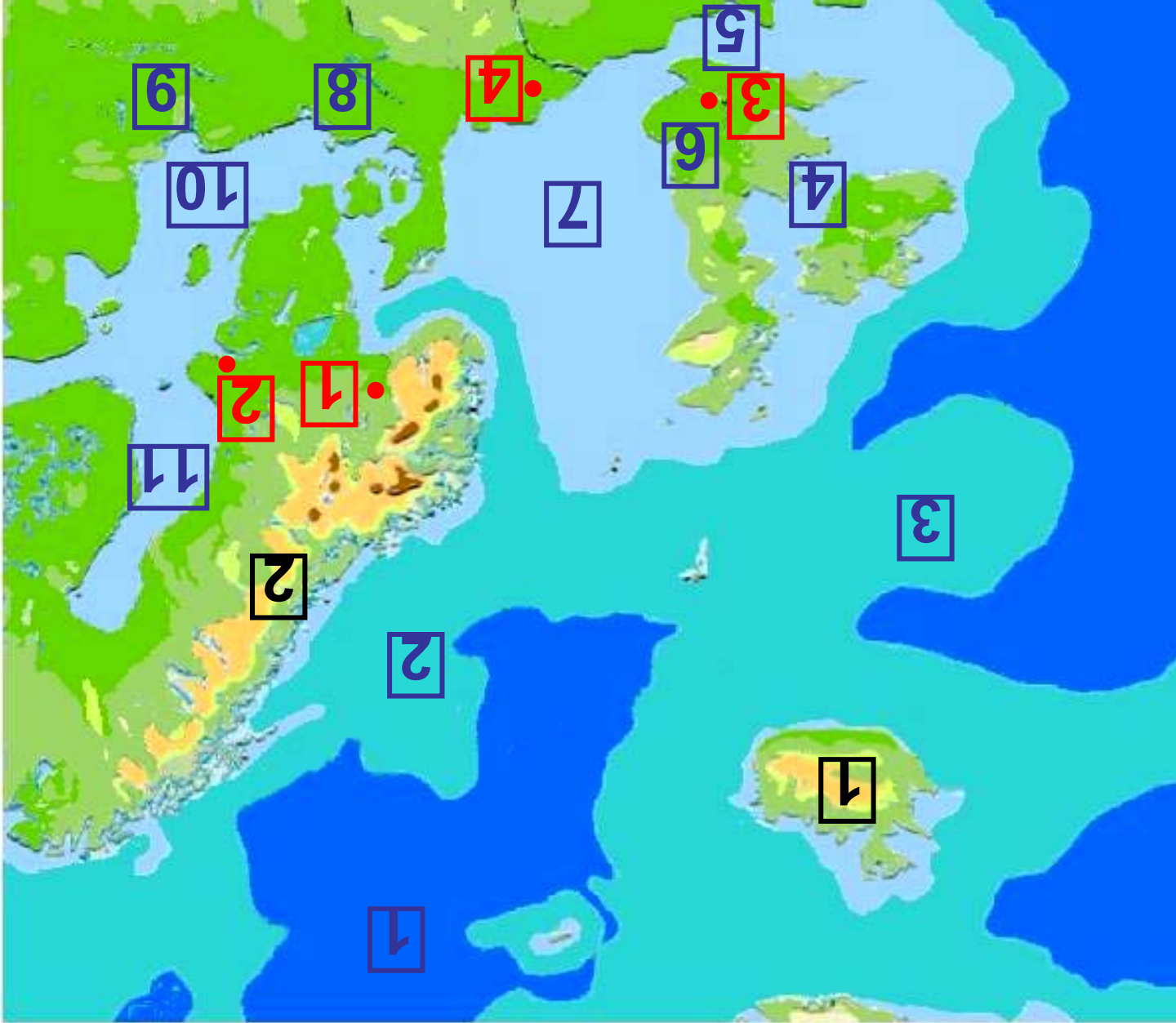
Παρατηρώντας τους χάρτες στις παρακάτω σελίδες 76-87 βρείτε τις οροσειρές που καλύπτουν το έδαφος της Ευρώπης. Σε ποια κράτη εκτείνονται οι οροσειρές αυτές;

Εικόνα 26.1: Γεωμορφολογικός Χάρτης της Ευρώπης

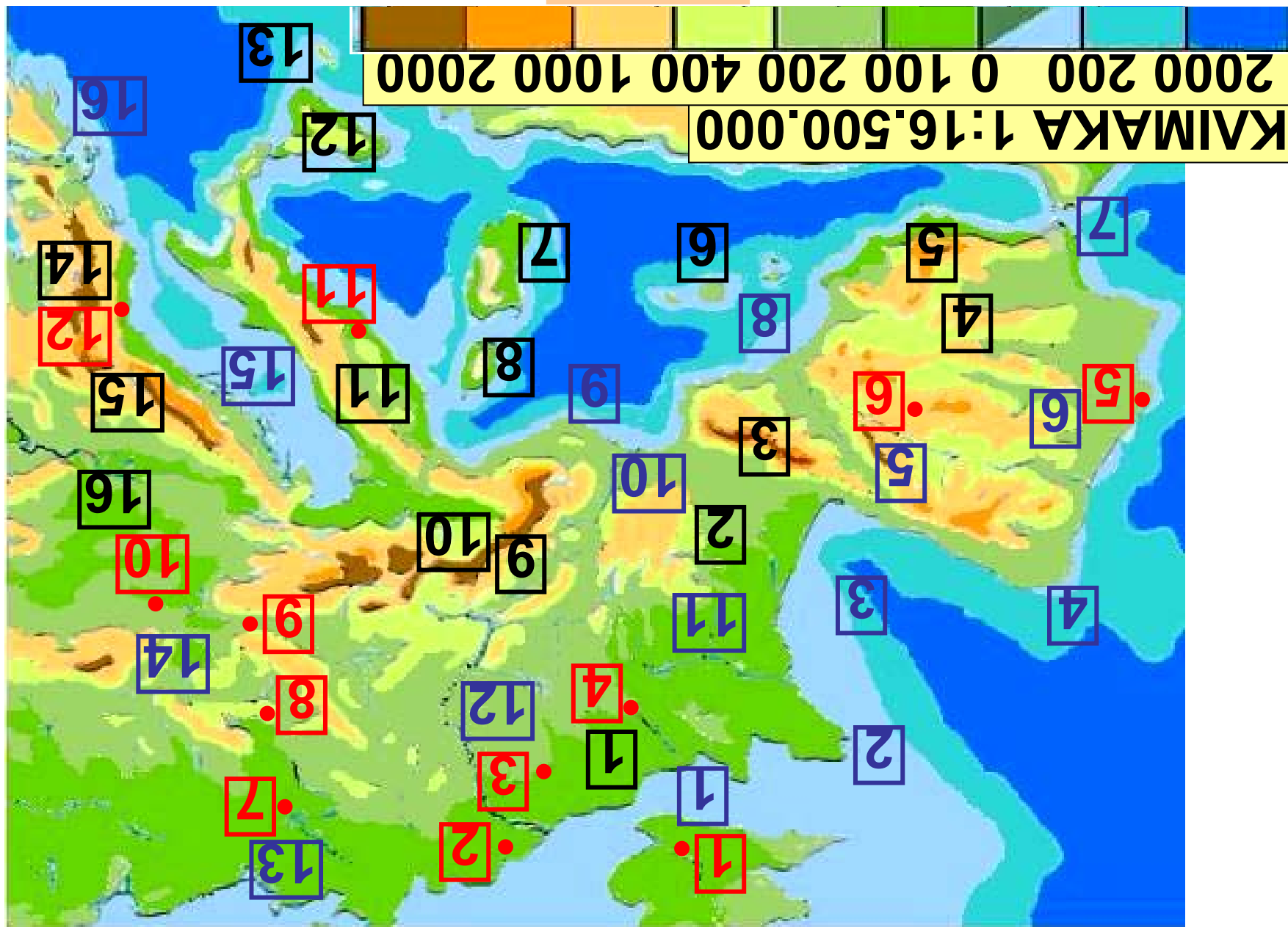
**Υπόμνημα του χάρτη
της σελίδας 76**

1	ΙΣΛΑΝΔΙΑ
2	Σκανδιναβικά Όρη
3	Ρωσική Πεδιάδα
4	Ουράλια Όρη
5	Βύθισμα Κασπίας
6	ΚΑΥΚΑΣΟΣ
7	Γερμανοπολωνική Πεδιάδα
8	Καρπάθια Όρη
9	Άλπεις
10	Πυρηναία
1	ΒΟΡ. ΠΑΓΩΜΕΝΟΣ ΩΚΕΑΝΟΣ
2	ΝΟΡΒΗΓΙΚΗ ΘΑΛΑΣΣΑ
3	ΑΤΛΑΝΤΙΚΟΣ ΩΚΕΑΝΟΣ
4	ΜΑΓΧΗ
5	ΒΟΡΕΙΑ ΘΑΛΑΣΣΑ
6	ΒΑΛΤΙΚΗ ΘΑΛΑΣΣΑ
7	Λευκή Θάλασσα
8	ΕΥΞΕΙΝΟΣ ΠΟΝΤΟΣ

Υπόμνημα του χάρτη
της σελίδας 78

1	ΙΣΛΑΝΔΙΑ
2	Σκανδιναβικά Όρη
1	ΒΟΡΕΙΟΣ ΠΑΓΩΜΕΝΟΣ ΩΚΕΑΝΟΣ
2	ΝΟΡΒΗΓΙΚΗ ΘΑΛΑΣΣΑ
3	ΑΤΛΑΝΤΙΚΟΣ ΩΚΕΑΝΟΣ
4	ΙΡΛΑΝΔΙΚΗ ΘΑΛΑΣΣΑ
5	ΜΑΓΧΗ
6	Τάμεσης ποταμός
7	ΒΟΡΕΙΑ ΘΑΛΑΣΣΑ
8	Έλβας ποταμός
9	Βιστούλας ποταμός
10	ΒΑΛΤΙΚΗ ΘΑΛΑΣΣΑ
11	Βοθνικός κόλπος
1	ΟΣΛΟ
2	ΣΤΟΚΧΟΛΜΗ
3	ΛΟΝΔΙΝΟ
4	ΑΜΣΤΕΡΝΤΑΜ

**Υπόμνημα του χάρτη
της σελίδας 80**

1	Γαλλική Πεδιάδα
2	Κεντρικό Υψίπεδο
3	Πυρηναία
4	Σιέρρα Μορένα
5	Σιέρρα Νεβάδα
6	Βαλεαρίδες
7	Ν. Σαρδηνία
8	Ν. Κορσική
9	Λευκός Όρος
10	Άλπεις
11	Απέννινα Όρη
12	Ν. Σικελία
13	Μάλτα
14	Πίνδος
15	Δειναρικές Άλπεις
16	Ουγγρική Πεδιάδα
1	ΜΑΓΧΗ
2	Ακρ. Σαιν Ματιέ

3	Βισκαϊκός Κόλπος
4	Ακρ. Φινιστέρε
5	Έβρος ποταμός
6	Τάγος ποταμός
7	Πορθμός Γιβραλτάρ
8	Κόλπος Λέοντα
9	ΛΙΓΥΡΙΚΗ ΘΑΛΑΣΣΑ
10	Ροδανός ποταμός
11	Λίγηρας ποταμός
12	Ρήνος ποταμός
13	Έλβας ποταμός
14	Δούναβης ποταμός
15	ΑΔΡΙΑΤΙΚΗ ΘΑΛΑΣΣΑ
16	ΙΟΝΙΟ ΠΕΛΑΓΟΣ
1	ΛΟΝΔΙΝΟ
2	ΑΜΣΤΕΡΝΤΑΜ
3	ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ
4	ΠΑΡΙΣΙ
5	ΛΙΣΑΒΟΝΑ
6	ΜΑΔΡΙΤΗ

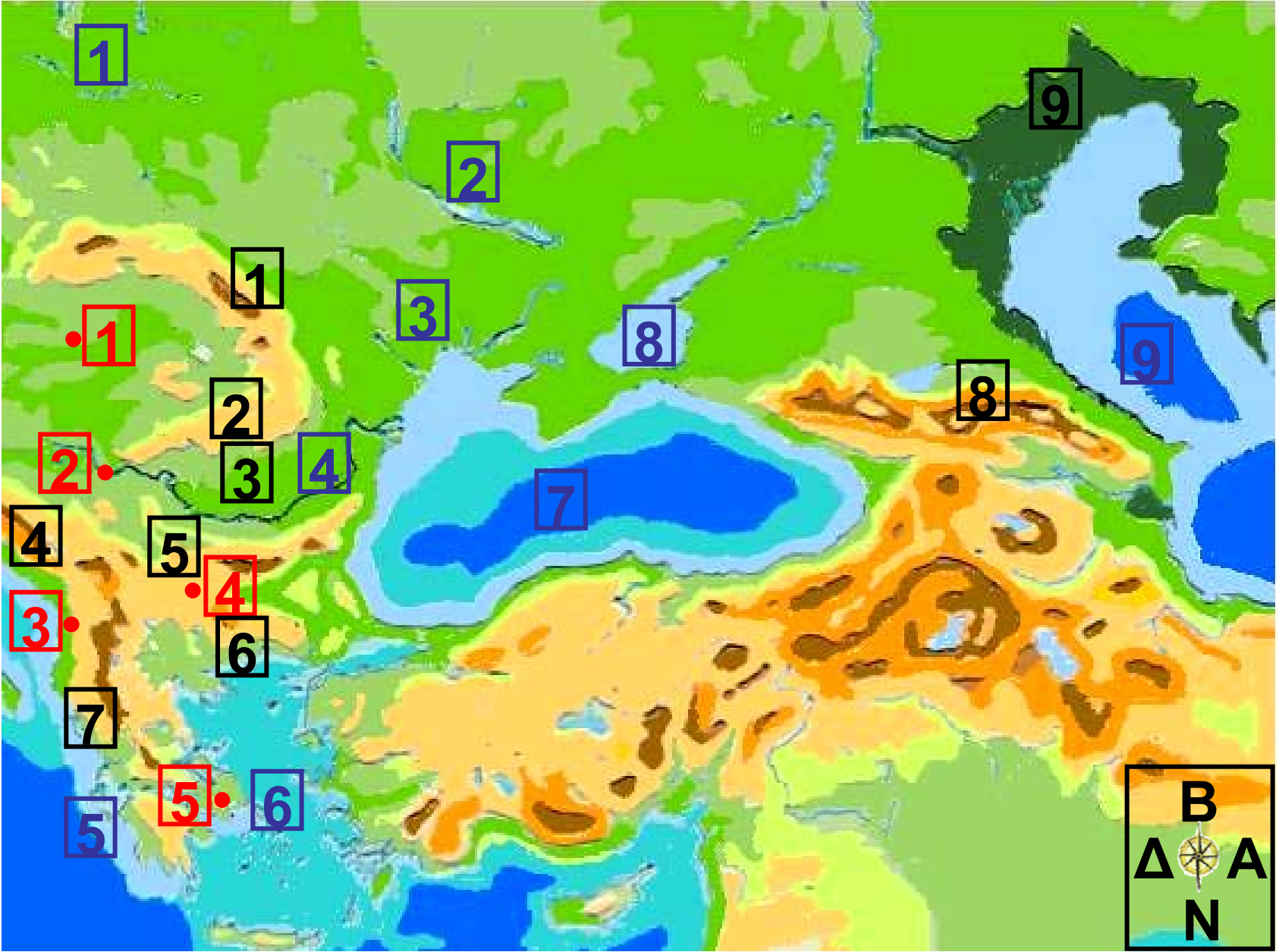
7	ΒΕΡΟΛΙΝΟ
8	ΠΡΑΓΑ
9	ΒΙΕΝΝΗ
10	ΒΟΥΔΑΠΕΣΤΗ
11	ΡΩΜΗ
12	ΤΙΡΑΝΑ

**Υπόμνημα του χάρτη
της σελίδας 84**

1	Σκανδιναβικά Όρη
2	Γερμανοπολωνική Πεδιάδα
3	Κεντρικά Ρωσικά Υψώματα
4	Βύθισμα Κασπίας
5	Ρωσική Πεδιάδα
6	Ουράλια Όρη
1	ΒΟΡ. ΠΑΓΩΜΕΝΟΣ ΩΚΕΑΝΟΣ
2	ΝΟΡΒΗΓΙΚΗ ΘΑΛΑΣΣΑ
3	Λευκή Θάλασσα
4	Λ. Ονέγκα
5	Λ. Λαντόγκα
6	Βοθνικός Κόλπος
7	Φιννικός Κόλπος
8	ΒΑΛΤΙΚΗ ΘΑΛΑΣΣΑ
9	Βιστούλας ποταμός
10	Δνείπερος ποταμός
9	Βόλγας ποταμός
1	ΟΣΛΟ

2	ΣΤΟΚΧΟΛΜΗ
3	ΕΛΣΙΝΚΙ
4	ΠΡΑΓΑ
5	ΒΑΡΣΟΒΙΑ
6	ΜΟΣΧΑ

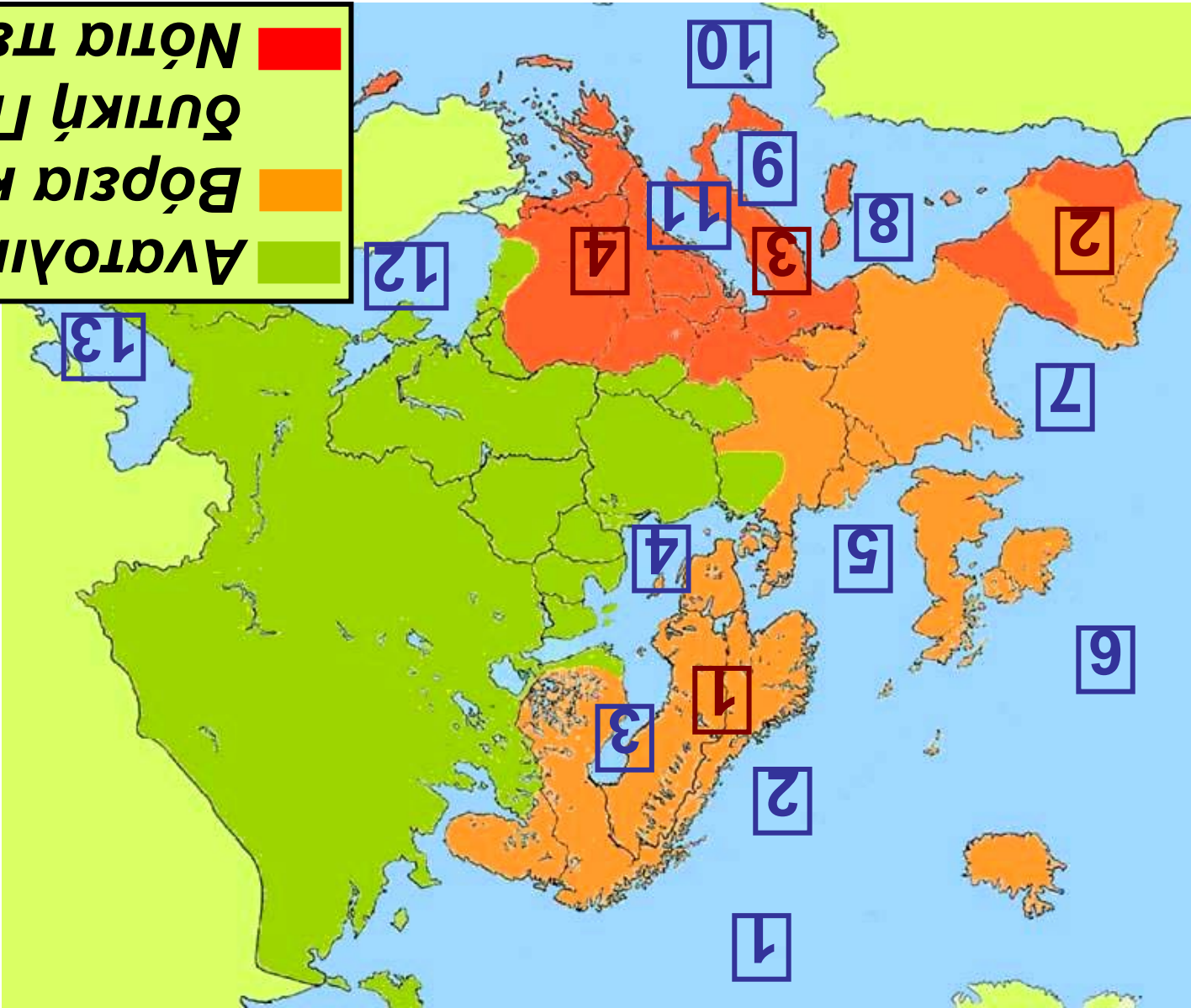
**Υπόμνημα του χάρτη
της σελίδας 87**

1	Καρπάθια Όρη
2	Τρανσυλβανικές Άλπεις
3	ΒΛΑΧΙΑ
4	Δειναρικές Άλπεις
5	Αίμος
6	Ροδόπη
7	Πίνδος
8	ΚΑΥΚΑΣΟΣ
9	Βύθισμα Κασπίας
1	Βιστούλας ποταμός
2	Δνείπερος ποταμός
3	Δνείστερος ποταμός
4	Δούναβης ποταμός
5	ΙΟΝΙΟ ΠΕΛΑΓΟΣ
6	ΑΙΓΑΙΟ ΠΕΛΑΓΟΣ
7	ΕΥΞΕΙΝΟΣ ΠΟΝΤΟΣ
8	ΑΖΟΦΙΚΗ ΘΑΛΑΣΣΑ
9	ΚΑΣΠΙΑ ΘΑΛΑΣΣΑ

1	ΒΟΥΔΑΠΕΣΤΗ
2	ΒΕΛΙΓΡΑΔΙ
3	ΤΙΡΑΝΑ
4	ΣΟΦΙΑ
5	ΑΘΗΝΑ

Ανατολική Περιοχή
Βόρεια και Κεντρο-
δυτική Περιοχή
Νότια Περιοχή

Εικόνα 26.2:
Χάρτης
των τριών
περιοχών
της Ευρώπης

Υπόμνημα του χάρτη
της σελίδας 90

1	ΒΟΡ. ΠΑΓΩΜΕΝΟΣ ΩΚΕΑΝΟΣ
2	ΝΟΡΒΗΓΙΚΗ ΘΑΛΑΣΣΑ
3	ΒΟΘΝΙΚΟΣ ΚΟΛΠΟΣ
4	ΒΑΛΤΙΚΗ ΘΑΛΑΣΣΑ
5	ΒΟΡΕΙΑ ΘΑΛΑΣΣΑ
6	ΑΤΛΑΝΤΙΚΟΣ ΩΚΕΑΝΟΣ
7	ΒΙΣΚΑΪΚΟΣ ΚΟΛΠΟΣ
8	ΛΙΓΥΡΙΚΗ ΘΑΛΑΣΣΑ
9	ΤΥΡΡΗΝΙΚΗ ΘΑΛΑΣΣΑ
10	ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ ΘΑΛΑΣΣΑ
11	ΑΔΡΙΑΤΙΚΗ ΘΑΛΑΣΣΑ
12	ΕΥΞΕΙΝΟΣ ΠΟΝΤΟΣ
13	ΚΑΣΠΙΑ ΘΑΛΑΣΣΑ
1	ΣΚΑΝΔΙΝΑΒΙΚΗ
2	ΙΒΗΡΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ
3	ΙΤΑΛΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ
4	ΒΑΛΚΑΝΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

Η Ευρώπη με βάση τη μορφολογία του εδάφους της εξετάζεται σε τρεις περιοχές (εικόνα 26.2), οι οποίες είναι οι εξής:

1. Ανατολική περιοχή. Είναι μία απέραντη πεδινή έκταση, που ξεκινά από την Κεντρική Ευρώπη και καταλήγει στα Ουράλια Όρη. Η μορφολογία της είναι ίδια παντού και σπάνια ξεπερνά τα 100 μ. υψόμετρο. Η γονιμότητα του εδάφους διαφοροποιείται ανάλογα με την ποιότητά του και τις κλιματικές συνθήκες.

2. Βόρεια και Κεντροδυτική περιοχή. Περιλαμβάνει τη Σκανδιναβία, την Αγγλία, την Ιρλανδία, τις Κάτω Χώρες, τη Γαλλία και το κεντρικό τμήμα της Ιβηρικής χερσονήσου. Σε αυτήν την περιοχή τα βουνά είναι χαμηλά και περιβάλλονται

από εύφορες πεδιάδες, επειδή δημιουργήθηκαν πριν από εκατοντάδες εκατομμύρια έτη και η διάβρωση επέδρασε σε αυτά όλο αυτόν τον καιρό.

Εικόνα 26.3: Γαλλικές Άλπεις, Άνω Σαβοΐα

3. Νότια περιοχή. Περιλαμβάνει τη Χερσόνησο του Αίμου, την Αυστρία, την Ελβετία, την Ιταλική και την Ιβηρική Χερσόνησο, οι οποίες σχηματίστηκαν γεωλογικά πολύ αργότερα από τις προηγούμενες.

Ας συζητήσουμε εκτενέστερα για τη διαχρονική διάβρωση που υπέστη το έδαφος των τριών αυτών περιοχών της Ευρώπης.

Στη νότια περιοχή, που έχει πολύ έντονο ανάγλυφο, τα ρεύματα του νερού, καθώς κατεβαίνουν από τα βουνά δεν μπορούν να ενωθούν, ώστε να σχηματίσουν μεγάλα ποτάμια. Αντίθετα, στις μεγάλες πεδιάδες της ανατολικής και κεντροδυτικής περιοχής ρέουν οι μεγαλύτεροι ποταμοί της Ευρώπης.

Παρατηρήστε το γεωμορφολογικό χάρτη της τάξης σας και καταγράψτε τα μεγαλύτερα ποτάμια της Ευρώπης.

Οι περισσότερες λίμνες βρίσκονται στη Βόρεια Ευρώπη, πάρα πολλές στην περιοχή των Άλπεων,

ενώ οι μεγαλύτερες απλώνονται στη ρωσική πεδιάδα. Οι λίμνες της Βαλκανικής χερσονήσου είναι λίγες και μικρές, όμως διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην αγροτική παραγωγή της περιοχής.

Ας βρούμε στο γεωμορφολογικό χάρτη τις μεγαλύτερες ευρωπαϊκές λίμνες και ας τις ονομάσουμε.

Ομαδική δραστηριότητα ***(προαιρετική)***

Χωρισμένοι σε τρεις ομάδες, μία για κάθε περιοχή της Ευρώπης, θα καταγράψουμε τις οροσειρές, τις πεδιάδες, τους ποταμούς και τις λίμνες

Αν θέλεις διάβασε κι αυτό...

Η λίμνη Αράλη

Πριν από μερικά χρόνια η Αράλη ήταν η τέταρτη σε σπουδαιότητα λίμνη της Γης. Σήμερα η επιφάνειά της έχει μειωθεί κατά περίπου 30.000 τετραγωνικά χιλιόμετρα εξαιτίας των αρδευτικών έργων που έγιναν στην περιοχή. Δημιουργήθηκε μία μεγάλη έρημος, που είχε αποτέλεσμα τη διάβρωσή της από τον άνεμο και τις διάφορες κλιματικές αλλαγές. Η μείωση του νερού της λίμνης προκάλεσε αύξηση της αλατότητας, με συνέπεια σχεδόν όλα τα ψάρια της να βρεθούν νεκρά και οι παραλίμνιοι λαοί, που ζούσαν από την αλιεία, να μείνουν

άνεργοι. Οι λαοί αυτοί ήταν οι πρώτοι οικολογικοί πρόσφυγες, διότι εξαιτίας ενός περιβαλλοντικού προβλήματος αναγκάστηκαν να φύγουν από τα εδάφη τους και να αναζητήσουν αλλού σπίτι και εργασία.

Οι συγγραφείς

Το κλίμα της Ευρώπης και οι ανθρώπινες δραστηριότητες

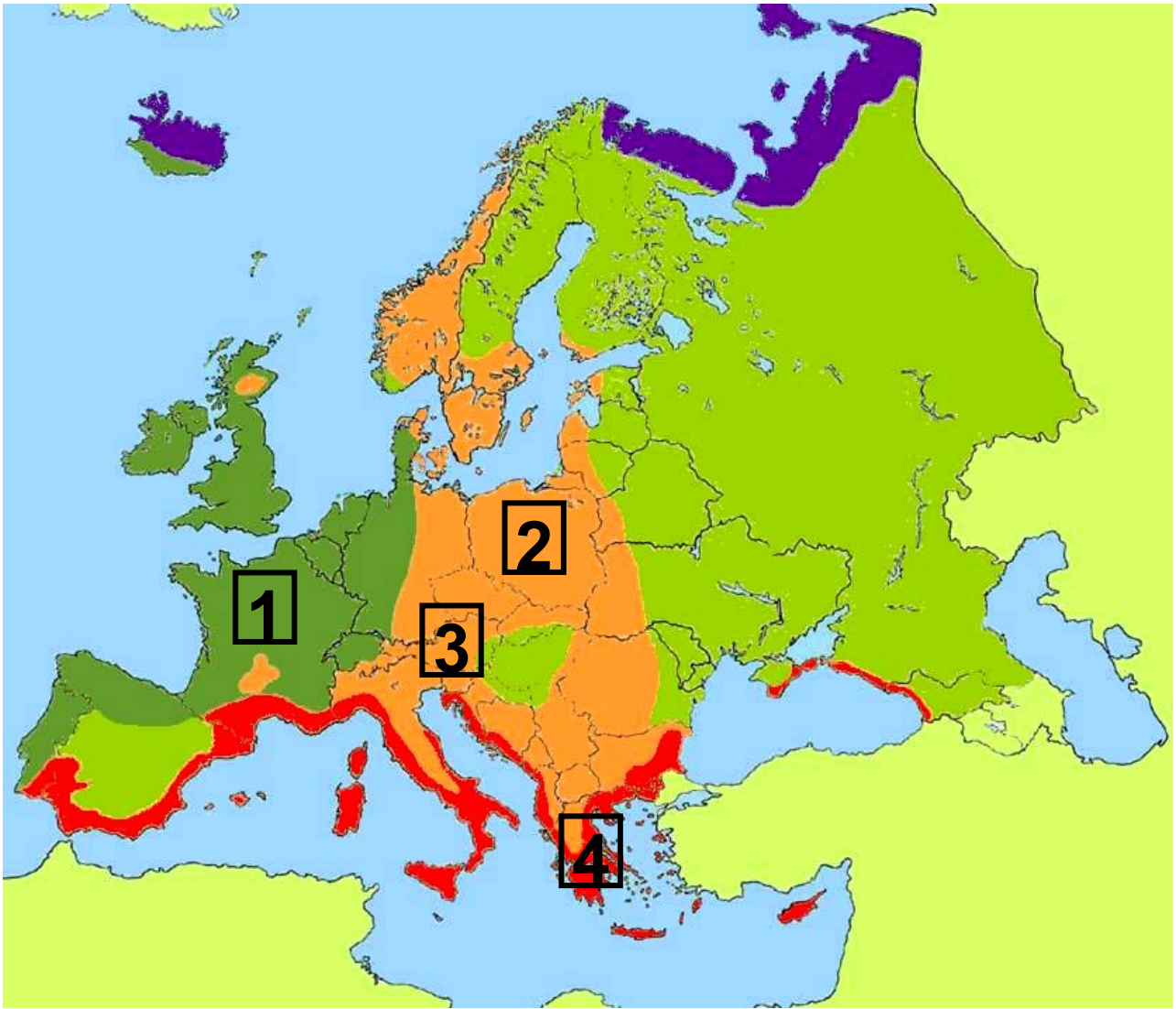
Στο κεφάλαιο αυτό θα μάθετε:

⇒ για το κλίμα της Ευρώ-
πης

⇒ πώς αυτό επηρεάζει
τις δραστηριότητες
των ανθρώπων

Παρατηρήστε στο διπλανό χάρτη τη θέση της Δανίας, της Γαλλίας, της Αυστρίας, της Πολωνίας και της Ελλάδας και χαρακτηρίστε το κλίμα που έχει η κάθε μία από αυτές τις χώρες. Δικαιολογήστε τους χαρακτηρισμούς σας.

Εικόνα 27.1: Κλιματικός χάρτης της Ευρώπης

1 ΓΑΛΛΙΑ

2 ΠΟΛΩΝΙΑ

3 ΑΥΣΤΡΙΑ

4 ΕΛΛΑΔΑ

Γνωρίζουμε ότι η Ευρώπη βρίσκεται στη βόρεια εύκρατη ζώνη και περιβάλλεται βόρεια, δυτικά και νότια από θάλασσα. Επομένως, το κλίμα της σε γενικές γραμμές είναι εύκρατο, εκτός από τις βόρειες περιοχές της ηπείρου. Βέβαια το κλίμα διαφοροποιείται από περιοχή σε περιοχή. Επίσης έχουμε μάθει ότι το κλίμα μιας περιοχής εξαρτάται από το γεωγραφικό πλάτος, την απόστασή της από τη θάλασσα, το υψόμετρο και τις ιδιαίτερες τοπικές συνθήκες.

Ας συζητήσουμε μαζί τους παράγοντες, οι οποίοι διαμορφώνουν τις κλιματικές ζώνες της Ευρώπης.

Αν παρατηρήσουμε τον κλιματικό χάρτη της Ευρώπης, θα διακρίνουμε τις εξής κλιματικές ζώνες:

Ζώνη **ωκεάνιου** κλίματος.

Η ζώνη αυτή δέχεται την επίδραση του Ατλαντικού ωκεανού και έχει ήπιους χειμώνες, δροσερά καλοκαίρια και πολλές βροχές.

Ζώνη ηπειρωτικού κλίματος.

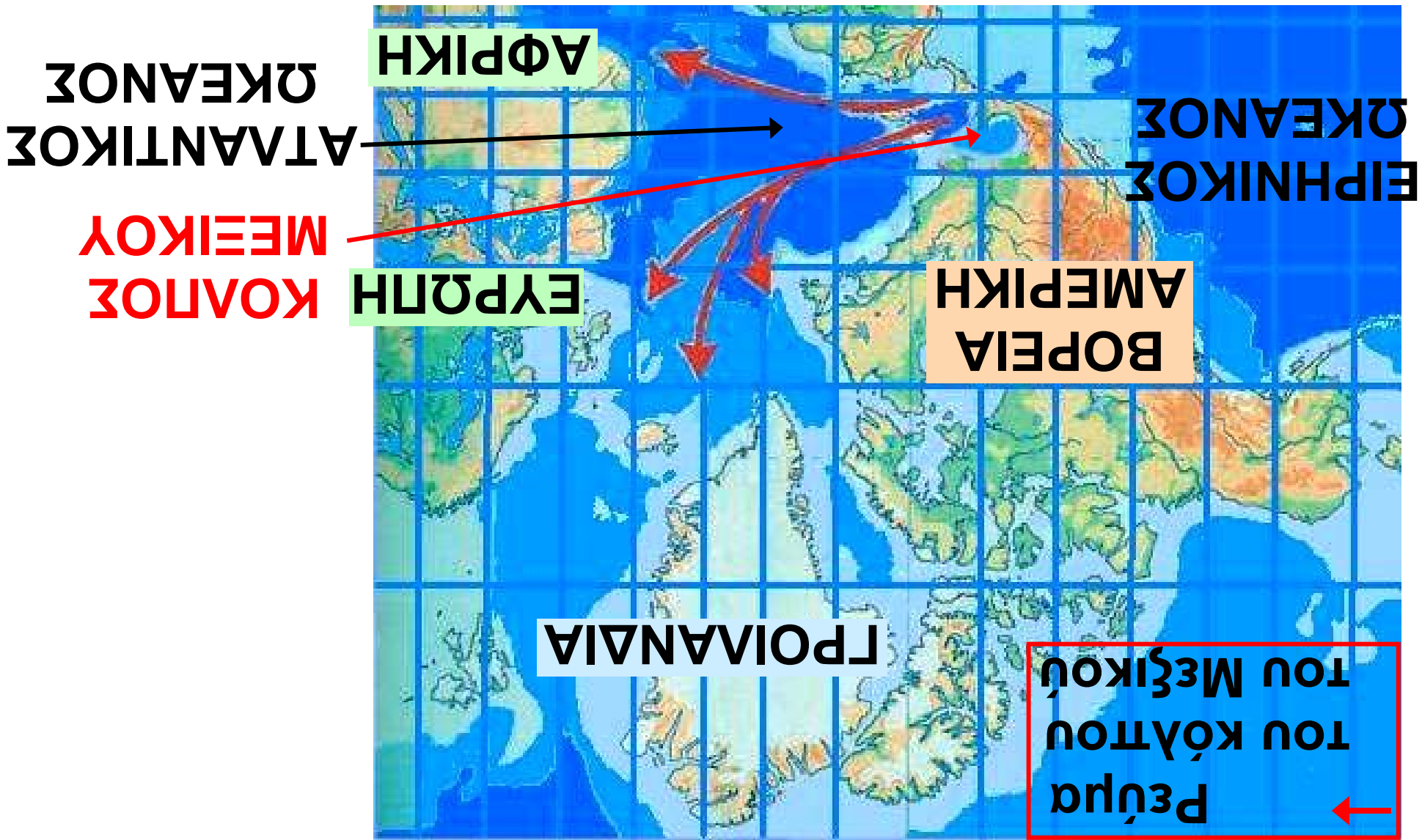
Τη ζώνη αυτή επηρεάζουν οι ξηροί άνεμοι της Ασίας, οι οποίοι το χειμώνα είναι ψυχροί και το καλοκαίρι θερμοί. Το καλοκαίρι παρατηρούνται οι περισσότερες βροχοπτώσεις.

Ζώνη μεταβατικού κλίματος.

Τη ζώνη αυτή αποτελούν περιοχές που βρίσκονται μακριά από τον Ατλαντικό ωκεανό, την Ασία και τη Σαχάρα. Η ζώνη μεταβατικού κλίματος δεν δέχεται την επίδραση του ωκεανού, δεν επηρεάζεται από τους ξηρούς ανέμους της Ασίας, ούτε δέχεται τους θερμούς ανέμους της Σαχάρας.

102 / 94

Εικόνα 27.2: Χάρτης με τις δυτικές αρκτές

Ζώνη πολικού κλίματος. Η ζώνη αυτή αποτελείται από περιοχές που βρέχονται από το Βόρειο Παγωμένο Ωκεανό και είναι παγωμένη τους περισσότερους μήνες του χρόνου.

Ζώνη μεσογειακού κλίματος. Η ζώνη αυτή βρίσκεται στη Νότια Ευρώπη και επηρεάζεται από τη Μεσόγειο Θάλασσα και την έρημο Σαχάρα. Οι χειμώνες είναι ήπιοι, τα καλοκαίρια θερμά και ξηρά, ενώ βροχοπτώσεις παρατηρούνται κυρίως το χειμώνα και το φθινόπωρο.

Ζώνη **ορεινού κλίματος.** Σε όλες τις κλιματικές ζώνες οι περιοχές με μεγάλο υψόμετρο έχουν διαφορετικό κλίμα, το οποίο είναι ψυχρό. Στις περιοχές αυτές σχηματίζεται η ζώνη του ορεινού κλίματος.

Οι κάτοικοι της Ευρώπης ασχολήθηκαν με όλα τα είδη παραγωγής προϊόντων, δηλαδή με τη γεωργία, την κτηνοτροφία, την αλιεία και αργότερα τη βιοτεχνία και τη βιομηχανία. Αφού δεν είχαν να αντιμετωπίσουν ακραίες κλιματικές συνθήκες (με εξαίρεση τους Λάπωνες), ασχολήθηκαν με τα γράμματα, τις τέχνες και τις επιστήμες. Η τεχνολογία αναπτύχθηκε σε όλους τους τομείς και οδήγησε κυρίως τη Δυτική Ευρώπη στην πρόοδο και τον πλούτο.

***Εικόνα 27.3:
Το Πανεπιστήμιο του
Κέιμπριτζ.***

Συζητήστε μεταξύ σας τη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στο κλίμα της Ευρώπης και στην ανάπτυξη του πολιτισμού της. Ανακοινώστε τα συμπεράσματά σας στους συμμαθητές σας.

Γεωγραφικό γλωσσάριο

Ωκεάνιο κλίμα: το κλίμα που επικρατεί στις ακτές των ωκεανών με ήπιους χειμώνες και δροσερά καλοκαίρια

Ορεινό κλίμα: το κλίμα που επικρατεί σε περιοχές με μεγάλο υψόμετρο

Ομαδική δραστηριότητα (προαιρετική)

Ο καθένας από εμάς ας επιλέξει ένα κράτος της Ευρώπης. (Για να

μη διαφωνήσουμε, θα βάλουμε σε αλφαβητική σειρά τόσο τις ονομασίες των κρατών όσο και τα επώνυμά μας.) Θα εξετάσουμε το κλίμα του κράτους αυτού και θα καταγράψουμε τις ασχολίες των κατοίκων του, καθώς επίσης την ανάπτυξη που παρουσιάζει σε διάφορους τομείς. Θα αντλήσουμε πληροφορίες από τις πηγές που έχουμε στη διάθεσή μας.

Αν θέλεις διάβασε κι αυτό...

Το ρεύμα του Κόλπου

Ένα από τα γνωστότερα θαλάσσια ρεύματα είναι αυτό του Κόλπου του Μεξικού ή απλώς του Κόλπου, το οποίο έχει άμεση επίπτωση στο κλίμα ενός μεγάλου μέρους της ηπειρωτικής Ευρώπης.

Το ρεύμα του Κόλπου ξεκινά από τον κόλπο του Μεξικού, ενώνεται με το ρεύμα των Αντιλλών κοντά στις Μπαχάμες και καταλήγει στην Ευρώπη (Μεγάλη Βρετανία). Το ρεύμα έρχεται με ταχύτητα 5-9 χιλιόμετρα την ώρα και έχει θερμοκρασία 20° C.

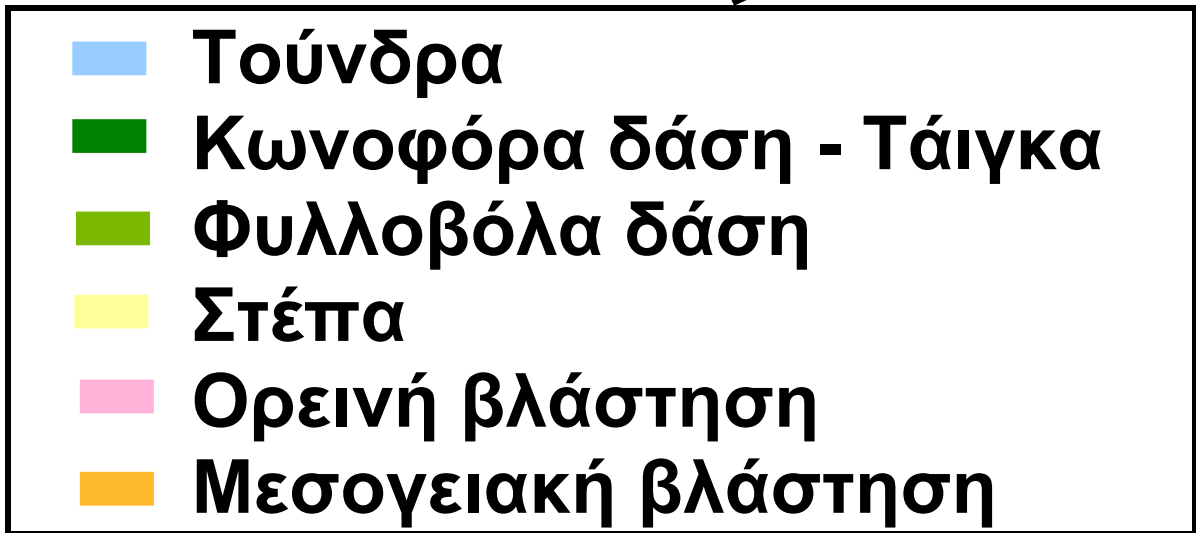
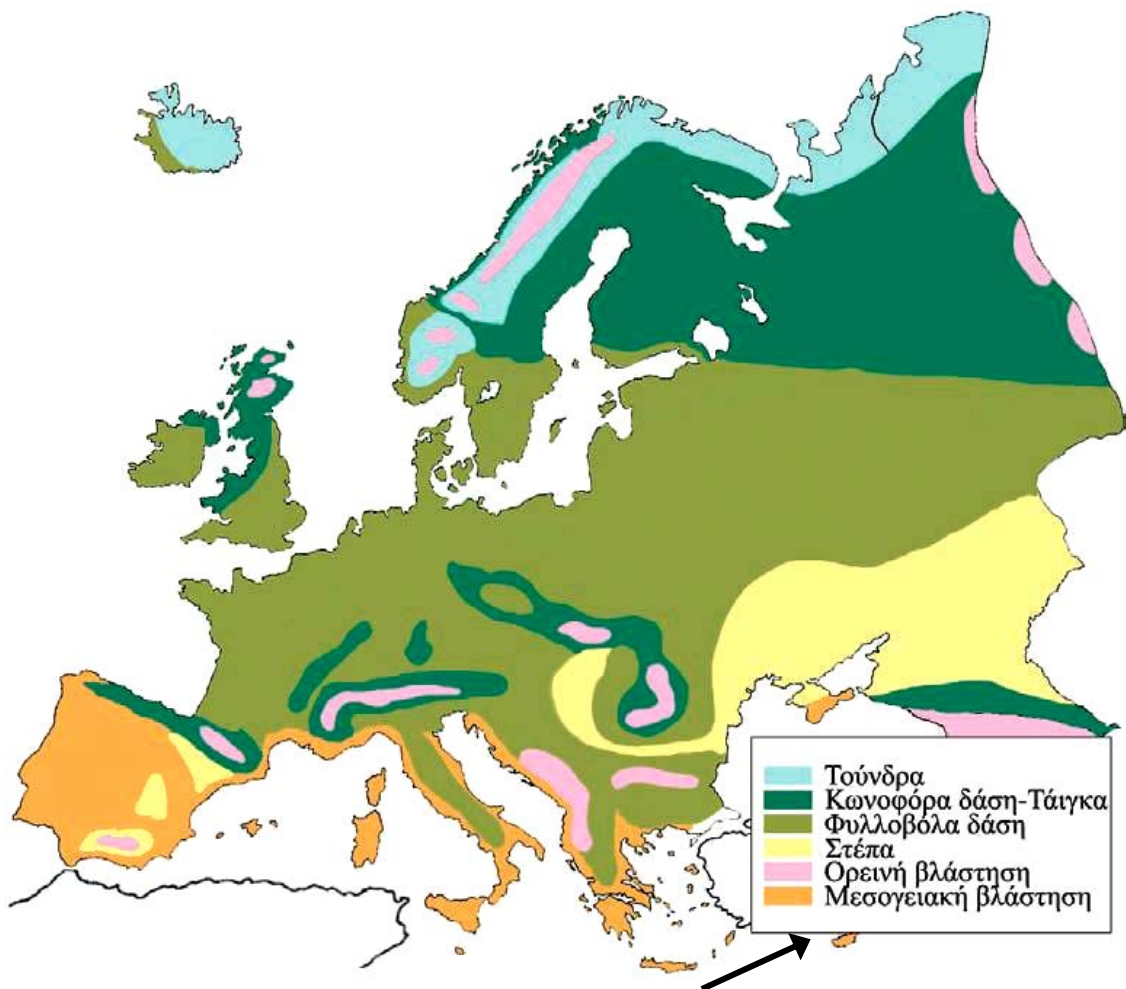
Το ρεύμα του Κόλπου, όπως και όλα τα θαλάσσια ρεύματα (υπάρχουν καταγεγραμμένα περισσότερα από 30 ρεύματα στους ωκεανούς της Γης), είναι πολύ σημαντικό, γιατί επεμβαίνει στη φυσική και χημική συμπεριφορά του νερού. Αυξάνει τη θερμοκρασία του νερού, την περιεκτικότητά του σε αλάτι κ.ά. με αποτέλεσμα να παίζει σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση του κλίματος.

Ιστοσελίδα του Γυμνασίου Σερρών

Η χλωρίδα και η πανίδα – Η βλάστηση της Ευρώπης

Στο κεφάλαιο αυτό θα μάθετε:

- ⇒ για τη βλάστηση που αναπτύσσεται στην Ευρώπη
- ⇒ για τα ζώα που ζουν στην ευρωπαϊκή ήπειρο

Εικόνα 28.1: Χάρτης φυσικής βλάστησης της Ευρώπης

Παρατηρήστε τον παγκόσμιο χάρτη της τάξης σας και πείτε σε ποια κλιματική ζώνη βρίσκεται η Ευρώπη. Θυμηθείτε ποιες φυτικές διαπλάσεις αναπτύσσονται στη ζώνη αυτή.

Το πλούσιο ανάγλυφο της Ευρώπης και οι ποικίλες κλιματικές συνθήκες έχουν συμβάλει στην ανάπτυξη όλων των ζωνών βλάστησης, εκτός βέβαια από την τροπική.

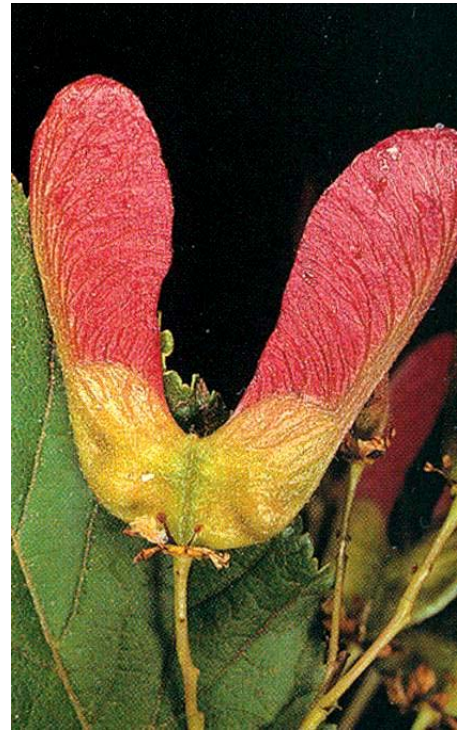
Ξεκινώντας από τη Βόρεια Ευρώπη ας εξετάσουμε σε ποιες περιοχές αναπτύσσεται καθεμία από τις φυτικές διαπλάσεις που γνωρίζουμε. Θα βοηθηθούμε και από το προηγούμενο κεφάλαιο που αναφέρεται στο κλίμα της Ευρώπης.

Η χλωρίδα της Ευρώπης χαρακτηρίζεται από πολλά και διαφορετικά είδη φυτών. Εκτός από τα **αυτοφυή** φυτά υπάρχουν και αυτά τα οποία έφεραν οι άνθρωποι κατά τις εξερευνήσεις και τις μετακινήσεις τους. Επειδή, όπως γνωρίζουμε, η Ευρώπη παρουσιάζει μεγάλη ποικιλία κλιματικών συνθηκών, σε κάθε περιοχή υπάρχουν χαρακτηριστικά **ενδημικά** φυτά. Ειδικότερα στα Βαλκάνια υπάρχουν 1.754 ενδημικά φυτά, από τα οποία τα 514 ευδοκιμούν στην Ελλάδα.

*Εικόνα 28.2:
Χαμαικύτισος
ο Κρητικός, ενδημικό
της Ν. Πελοποννήσου
και της Κρήτης*

Εικόνα 28.3:
Σφένδαμνος ο Ταταρικός. Είδος της Βαλκανικής, Α-Κ Ευρώπης, Τουρκίας και Καυκάσου

Εικόνα 28.4α:
Ευώνυμος ο Ευρωπαϊός

Εικόνα 28.4β:
Ευώνυμος ο Ευρωπαϊός

Γνωρίζουμε ότι ανάλογα με τα είδη των φυτών μιας περιοχής αναπτύσσονται και τα είδη των ζώων που ζουν σε αυτήν. Ας θυμηθούμε ποια

ζώα συναντάμε στις διαφορετικές φυτικές διαπλάσεις της Ευρώπης.

Εικόνα 28.5:
Από τον Εθνικό
Δρυμό Πρεσπών

Εικόνα 28.6:
Αρκούδα
της Ευρώπης

Ο άνθρωπος με τις συνεχείς επεμβάσεις του στη φύση αλλοίωσε το φυσικό περιβάλλον. Εκχέρσωσε φυσικά λιβάδια, για να δημιουργήσει **μονοκαλλιέργειες** προς το συμφέρον του ή κατέστρεψε φυσικά τοπία, για να κατασκευάσει έργα υποδομής.

Συζητήστε τις επιπτώσεις που έφεραν στη χλωρίδα και την πανίδα οι διαρκείς και πολλές φορές αλόγιστες επεμβάσεις του ανθρώπου στη φύση.

Γεωγραφικό γλωσσάριο

Αυτοφυή φυτά: τα φυτά που φυτρώνουν μόνα τους σε μια περιοχή χωρίς την επέμβαση του ανθρώπου

Ενδημικά φυτά: τα φυτά που φύονται σε μια περιοχή λόγω του κλίματος και απαντώνται μόνο στην περιοχή αυτή

Μονοκαλλιέργεια: η εκμετάλλευση του εδάφους με την καλλιέργεια ενός και μόνο είδους

Ομαδική δραστηριότητα (προαιρετική)

Ο καθένας από εμάς επιλέγει δύο

κράτη της Ευρώπης. (Για να μη διαφωνήσουμε, βάζουμε σε αλφαβητική σειρά τόσο τις ονομασίες των κρατών όσο και τα επώνυμά μας.) Ανάλογα με το ανάγλυφο της περιοχής και το κλίμα καθορίζουμε τις ζώνες βλάστησης και τα ζώα που συναντάμε στα κράτη που επιλέξαμε.

Αν θέλεις διάβασε κι αυτό...

Για την ευρωπαϊκή χλωρίδα και πανίδα

Όταν σε μια περιοχή έκτασης 10.000.000 τετρ. χμ. έχουν αναπτυχθεί εκατοντάδες πολιτισμοί επί πολλές χιλιάδες έτη, είναι λογικό οι εκατοντάδες εκατομμύρια κάτοικοι που έχουν ζήσει εκεί να έχουν τροποποιήσει το περιβάλλον. Το ευρωπαϊκό

περιβάλλον είναι ανθρωπογενές, σε μεγάλο ποσοστό, και τόσο η χλωρίδα όσο και η πανίδα, σε μικρό ποσοστό, μπορούν να χαρακτηριστούν «φυσικές».

Τόσο οι οργανωμένες εκμεταλλεύσεις του παρελθόντος από τον καιρό της Αρχαίας Ελλάδας και της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, όσο και οι βίαιες μεταναστεύσεις και οι επακόλουθες συγκρούσεις είχαν βαθιές επιδράσεις στην κατανομή των φυτών και των ζώων. Δάση εκχερσώθηκαν για να γίνουν χωράφια, φυσικά τοπία αλλοιώθηκαν για να κτιστούν πόλεις και αρπακτικά ζώα καταδιώχτηκαν για να προστατευτούν τα είδη που συνέφεραν τον άνθρωπο.

Η Βιομηχανική Επανάσταση επιδείνωσε την κατάσταση, γιατί η βιομηχανία χρειάζεται έργα υποδομής, όπως π.χ. οδικό δίκτυο που καταστρέφει τα δάση και απομακρύνει τα άγρια ζώα. Ακόμη και η εισαγωγή φυτών, που δεν υπήρχαν πριν, έγινε από τον άνθρωπο. Για παράδειγμα ο αθάνατος και η φραγκοσυκιά, που συναντώνται συχνά στην Ελλάδα, δεν είναι ευρωπαϊκά φυτά, όπως άλλωστε δεν είναι ούτε ο ενοχλητικός περονόσπορος. Τα είδη αυτά ήρθαν από την Αμερική μετά τον 16ο αιώνα.

**ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ,
ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΑΘΗΝΩΝ,
Τόμ. Α΄, σελ. 253**

Οι κάτοικοι και τα κράτη της Ευρώπης

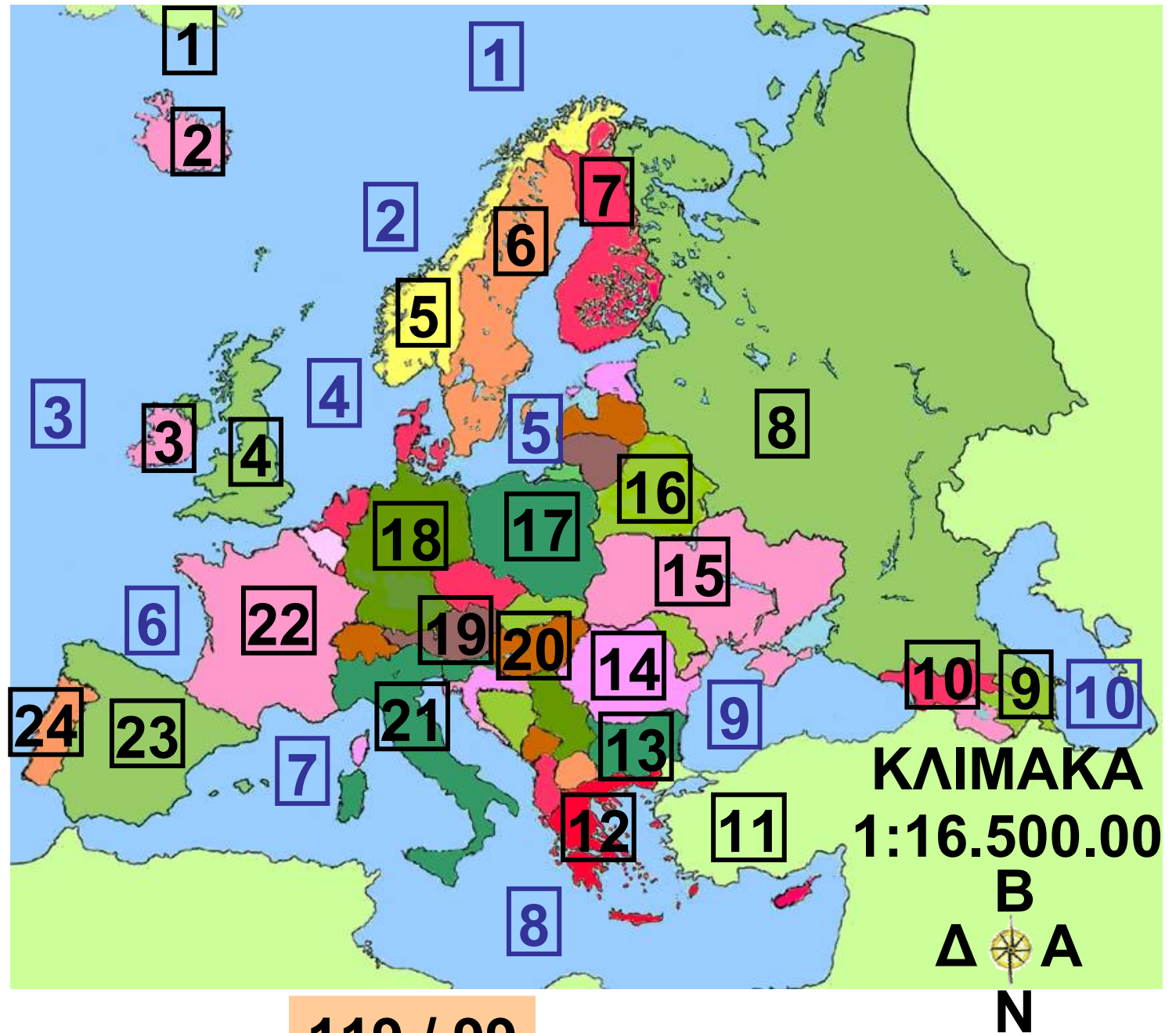
ΣΤΟ ΚΕΦΆΛΑΙΟ ΑΥΤΌ ΘΑ ΜΆΘΕΤΕ:

- ⇒ για τα κράτη και
- ⇒ για τους κατοίκους της Ευρώπης

Δείξε στον πολιτικό χάρτη τα κράτη της Ευρώπης και την πρωτεύουσα κάθε κράτους. Ποια από αυτά είναι κράτη της Μεσογείου;

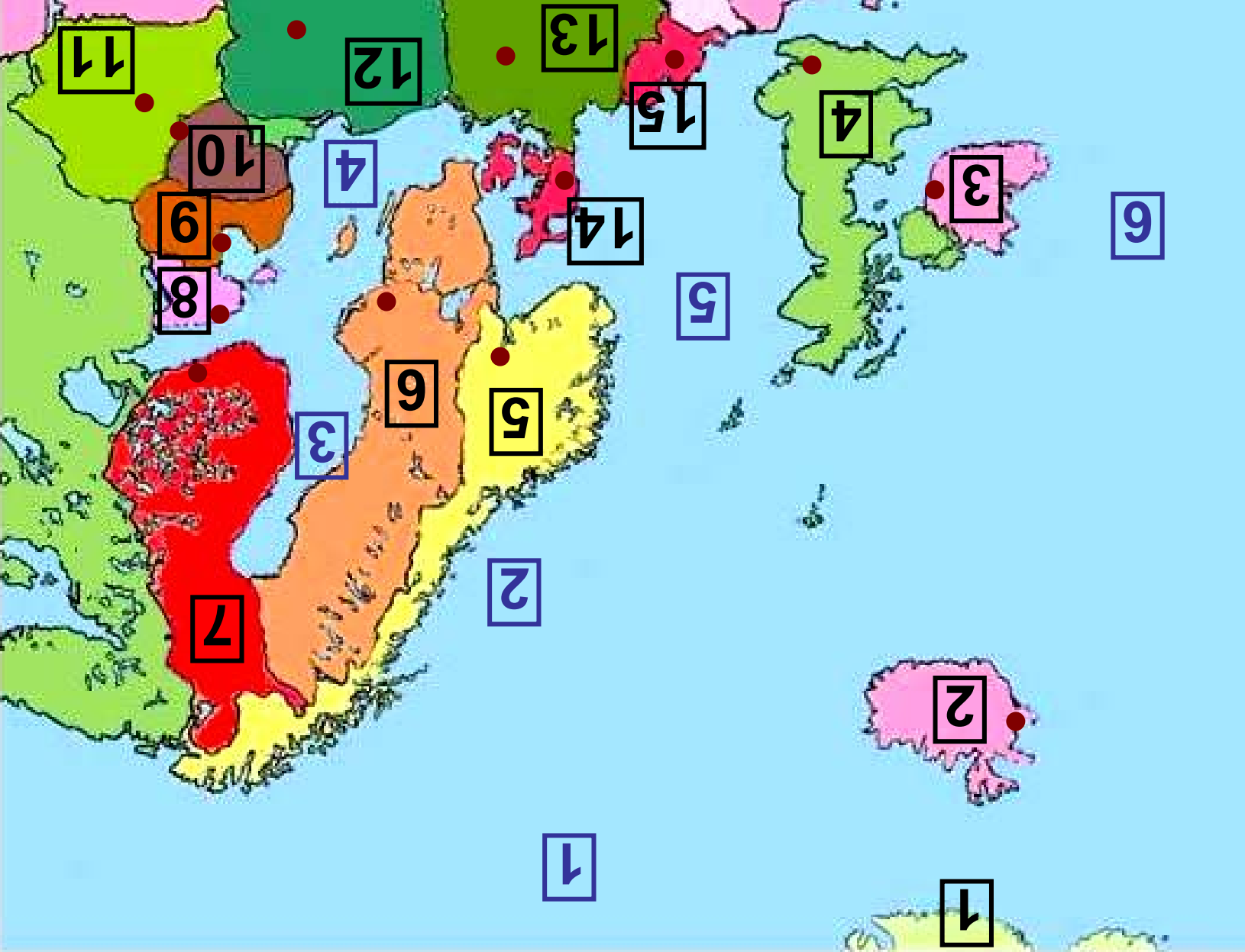
Εικόνα 29.1:
Πολιτικός
χάρτης της
Ευρώπης
κατά το έτος
2006-2007

**Υπόμνημα του χάρτη
της σελίδας 119**

1	ΓΡΟΙΛΑΝΔΙΑ
2	ΙΣΛΑΝΔΙΑ
3	ΙΡΛΑΝΔΙΑ
4	ΜΕΓ. ΒΡΕΤΑΝΙΑ
5	ΝΟΡΒΗΓΙΑ
6	ΣΟΥΗΔΙΑ
7	ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ
8	ΡΩΣΙΑ
9	ΑΖΕΡΜΠΑΪΤΖΑΝ
10	ΓΕΩΡΓΙΑ
11	ΤΟΥΡΚΙΑ
12	ΕΛΛΑΔΑ
13	ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ
14	ΡΟΥΜΑΝΙΑ
15	ΟΥΚΡΑΝΙΑ
16	ΛΕΥΚΟΡΩΣΙΑ
17	ΠΟΛΩΝΙΑ
18	ΓΕΡΜΑΝΙΑ

19	ΑΥΣΤΡΙΑ
20	ΟΥΓΓΑΡΙΑ
21	ΙΤΑΛΙΑ
22	ΓΑΛΛΙΑ
23	ΙΣΠΑΝΙΑ
24	ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ
1	ΒΟΡΕΙΟΣ ΠΑΓΩΜΕΝΟΣ ΩΚΕΑΝΟΣ
2	ΝΟΡΒΙΚΗ ΘΑΛΑΣΣΑ
3	ΑΤΛΑΝΤΙΚΟΣ ΩΚΕΑΝΟΣ
4	ΒΟΡΕΙΑ ΘΑΛΑΣΣΑ
5	ΒΑΛΤΙΚΗ ΘΑΛΑΣΣΑ
6	ΒΙΣΚΑΪΚΟΣ ΚΟΛΠΟΣ
7	ΛΙΓΥΡΙΚΗ ΘΑΛΑΣΣΑ
8	ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ ΘΑΛΑΣΣΑ
9	ΕΥΞΕΙΝΟΣ ΠΟΝΤΟΣ
10	ΚΑΣΠΙΑ ΘΑΛΑΣΣΑ

**Υπόμνημα του χάρτη
της σελίδας 122**

ΧΩΡΑ - ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ

1	ΓΡΟΙΛΑΝΔΙΑ
2	ΙΣΛΑΝΔΙΑ - ΡΕΪΚΙΑΒΙΚ
3	ΙΡΛΑΝΔΙΑ - ΔΟΥΒΛΙΝΟ
4	ΜΕΓ. ΒΡΕΤΑΝΙΑ - ΛΟΝΔΙΝΟ
5	ΝΟΡΒΗΓΙΑ - ΟΣΛΟ
6	ΣΟΥΗΔΙΑ - ΣΤΟΚΧΟΛΜΗ
7	ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ - ΕΛΣΙΝΚΙ
8	ΕΣΘΟΝΙΑ - ΤΑΛΙΝ
9	ΛΕΤΤΟΝΙΑ - ΡΙΓΑ
10	ΛΙΘΟΥΑΝΙΑ - ΒΙΛΝΙΟΥΣ
11	ΛΕΥΚΟΡΩΣΙΑ - ΜΙΝΣΚ
12	ΠΟΛΩΝΙΑ - ΒΑΡΣΟΒΙΑ
13	ΓΕΡΜΑΝΙΑ - ΒΕΡΟΛΙΝΟ
14	ΔΑΝΙΑ - ΚΟΠΕΓΧΑΓΗ
15	ΟΛΛΑΝΔΙΑ - ΑΜΣΤΕΡΝΤΑΜ
1	ΒΟΡΕΙΟΣ ΠΑΓΩΜΕΝΟΣ ΩΚΕΑΝΟΣ

2	ΝΟΡΒΙΚΗ ΘΑΛΑΣΣΑ
3	ΒΟΘΝΙΚΟΣ ΚΟΛΠΟΣ
4	ΒΑΛΤΙΚΗ ΘΑΛΑΣΣΑ
5	ΒΟΡΕΙΑ ΘΑΛΑΣΣΑ
6	ΑΤΛΑΝΤΙΚΟΣ ΩΚΕΑΝΟΣ

**Υπόμνημα του χάρτη
της σελίδας 125**

ΧΩΡΑ - ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ

1	ΜΕΓ. ΒΡΕΤΑΝΙΑ - ΛΟΝΔΙΝΟ
2	ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ - ΛΙΣΑΒΟΝΑ
3	ΙΣΠΑΝΙΑ - ΜΑΔΡΙΤΗ
4	ΓΑΛΛΙΑ - ΠΑΡΙΣΙ
5	ΒΕΛΓΙΟ - ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ
6	ΟΛΛΑΝΔΙΑ - ΑΜΣΤΕΡΝΤΑΜ
7	ΓΕΡΜΑΝΙΑ - ΒΕΡΟΛΙΝΟ
8	ΠΟΛΩΝΙΑ - ΒΑΡΣΟΒΙΑ
9	ΕΛΒΕΤΙΑ - ΒΕΡΝΗ
10	ΤΣΕΧΙΑ - ΠΡΑΓΑ
11	ΑΥΣΤΡΙΑ - ΒΙΕΝΝΗ
12	ΣΛΟΒΑΚΙΑ - ΜΠΡΑΤΙΣΛΑΒΑ
13	ΟΥΓΓΑΡΙΑ - ΒΟΥΔΑΠΕΣΤΗ
14	ΚΡΟΑΤΙΑ - ΖΑΓΚΡΕΜΠ
15	ΙΤΑΛΙΑ - ΡΩΜΗ
16	Ν. ΚΟΡΣΙΚΗ
17	Ν. ΣΑΡΔΗΝΙΑ

18	Ν. ΣΙΚΕΛΙΑ
19	ΒΟΣΝΙΑ ΕΡΖΕΓΟΒΙΝΗ - ΣΕΡΑΓΕΒΟ
20	ΣΕΡΒΙΑ - ΒΕΛΙΓΡΑΔΙ
21	ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟ - ΠΟΝΤΓΚΟΡΙΤΣΑ
22	ΒΟΡΕΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ
23	ΑΛΒΑΝΙΑ - ΤΙΡΑΝΑ
24	ΕΛΛΑΔΑ - ΑΘΗΝΑ
1	ΑΤΛΑΝΤΙΚΟΣ ΩΚΕΑΝΟΣ
2	ΒΙΣΚΑΪΚΟΣ ΚΟΛΠΟΣ
3	ΛΙΓΥΡΙΚΗ ΘΑΛΑΣΣΑ
4	ΑΔΡΙΑΤΙΚΗ ΘΑΛΑΣΣΑ
5	ΙΟΝΙΟ ΠΕΛΑΓΟΣ
6	ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ ΘΑΛΑΣΣΑ

**Υπόμνημα του χάρτη
της σελίδας 130**

ΧΩΡΑ - ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ

1	ΟΥΓΓΑΡΙΑ - ΒΟΥΔΑΠΕΣΤΗ
2	ΡΟΥΜΑΝΙΑ - ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙ
3	ΜΟΛΔΑΒΙΑ
4	ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ - ΣΟΦΙΑ
5	ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟ - ΠΟΝΤΓΚΟΡΙΤΣΑ
6	ΑΛΒΑΝΙΑ - ΤΙΡΑΝΑ
7	ΒΟΡΕΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ
8	ΕΛΛΑΔΑ - ΑΘΗΝΑ
9	ΚΥΠΡΟΣ - ΛΕΥΚΩΣΙΑ
10	ΓΕΩΡΓΙΑ - ΤΙΦΛΙΔΑ
11	ΑΡΜΕΝΙΑ - ΕΡΕΒΑΝ
12	ΑΖΕΡΜΠΑΪΤΖΑΝ - ΜΠΑΚΟΥ
1	ΙΟΝΙΟ ΠΕΛΑΓΟΣ
2	ΑΙΓΑΙΟ ΠΕΛΑΓΟΣ
3	ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ ΘΑΛΑΣΣΑ

Κράτος της Ευρώπης	Πρωτεύουσα	Έκταση (τετρ. χμ)	Πληθυσμός
Άγιος Μαρίνος	Άγιος Μαρίνος	61,2	28.503
Αζερμπαϊτζάν	Μπακού	86.600	7.868.385
Αλβανία	Τίρανα	28.748	3.544.808
Ανδόρα	Ανδόρα-λα-Βέλια	468	69.865
Αρμενία	Ερεβάν	29.800	2.991.360
Αυστρία	Βιέννη	83.858	8.174.762
Βατικανό	Βατικανό	0,44	911
Βέλγιο	Βρυξέλλες	30.510	0.348.276
Βόρεια Μακεδονία	Σκόπια	25.713	2.071.210

Κράτος της Ευρώπης	Πρωτεύουσα	Έκταση (τ.χμ)	Πληθυσμός
Βοσνία - Ερζεγοβίνη	Ζεράζεβο	51.129	4.007.608
Βουλγαρία	Σόφια	110.910	7.517.973
Γαλλία	Παρίσι	547.030	60.424.213
Γερμανία	Βερολίνο	357.021	82.424.609
Γερμανία	Τιφλίδα	69.700	4.693.892
Δανία	Κοπεγχάγη	43.094	5.413.392
Ελβετία	Βέρνη	41.290	7.450.867
Ελλάδα	Αθήνα	131.940	10.964.020
Εσθονία	Ταλλίν	45.226	341.664

Κράτος της Ευρώπης	Πρωτεύουσα	Έκταση (τετρ. χμ)	Πληθυσμός
Ηνωμένο Βασίλειο	Λονδίνο	244.820	60.270.708
Ιρλανδία	Δουβλίνο	70.280	3.969.558
Ισλανδία	Ρεϋκιαβίκ	103.000	293.966
Ισπανία	Μαδρίτη	504.782	40.280.780
Ιταλία	Ρώμη	301.230	58.057.477
Κροατία	Ζάγκρεμπ	6.542	4.496.869
Κύπρος	Λευκωσία	9.251	754.893
Λεττονία	Ρίγα	64.589	2.306.306
Λευκορωσία	Μινσκ	207.600	10.310.520
Λιχτενστάιν	Βαντούζ	160	33.436

Κράτος της Ευρώπης	Πρωτεύουσα	Έκταση (τ.χμ)	Πληθυσμός
Λουξεμβούργο	Λουξεμβούργο	2.586	462.690
Μάλτα	Βαλέττα	Φ 316	396.851
Μαυροβούνιο	Ποντγκόριτσα	13.812	620.000
Μολδαβία	Κισινιόφ	33.843	4.446.455
Μονακό	Μονακό	1,95	32.270
Νορβηγία	Όσλο	324.220	4.574.560
Ολλανδία	Άμστερνταμ	41.526	16.318.199
Ουγγαρία	Βουδαπέστη	93.030	10.032.375
Ουκρανία	Κίεβο	603.700	47.732.079
Πολωνία	Βαρσοβία	312.685	38.626.349
Πορτογαλία	Λισαβόνα	92.391	10.524.145

Κράτος της Ευρώπης	Πρωτεύουσα	Έκταση (τετρ. χμ)	Πληθυσμός
Ρουμανία	Βουκουρέστι	237.500	22.355.551
Ρωσία (Ευρωπαϊκή)	Μόσχα	17.075.200	143.782.383
Σερβία	Βελιγράδι	88.361	7.500.000
Σλοβακία	Μπρατισλάβα	48.845	5.423.567
Σλοβενία	Λιουμπλιάνα	20.273	2.011.473
Σουηδία	Στοκχόλμη	449.964	8.986.400
Τσεχία	Πράγα	78.866	10.246.178
Φινλανδία	Ελσίνκι	337.030	5.214.512

Πηγή: *infoplease.com*

Η Γηραιά Ήπειρος, όπως αποκαλείται η Ευρώπη, κατοικήθηκε πριν από χιλιάδες χρόνια. Με τις αρχαιολογικές ανασκαφές έχουν εντοπιστεί πολλά ανθρωπολογικά ευρήματα σε διάφορες περιοχές της, όπως στα Πετράλωνα Χαλκιδικής στην Ελλάδα, στο Νεάντερταλ της Γερμανίας, στο Κρομανιόν της Γαλλίας και αλλού. Οι άνθρωποι αυτοί είναι οι πρόγονοι των σημερινών κατοίκων των κρατών της Ευρώπης.

Με βάση το ανάγλυφο, το κλίμα και το φυσικό πλούτο που επηρεάζουν τις ανθρώπινες δραστηριότητες και την οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας, εξετάζουμε την Ευρώπη σε τέσσερις περιοχές:

α) στη Σκανδιναβία, β) στη Βόρειο-κεντρική Ευρώπη, γ) στην Ανατο-

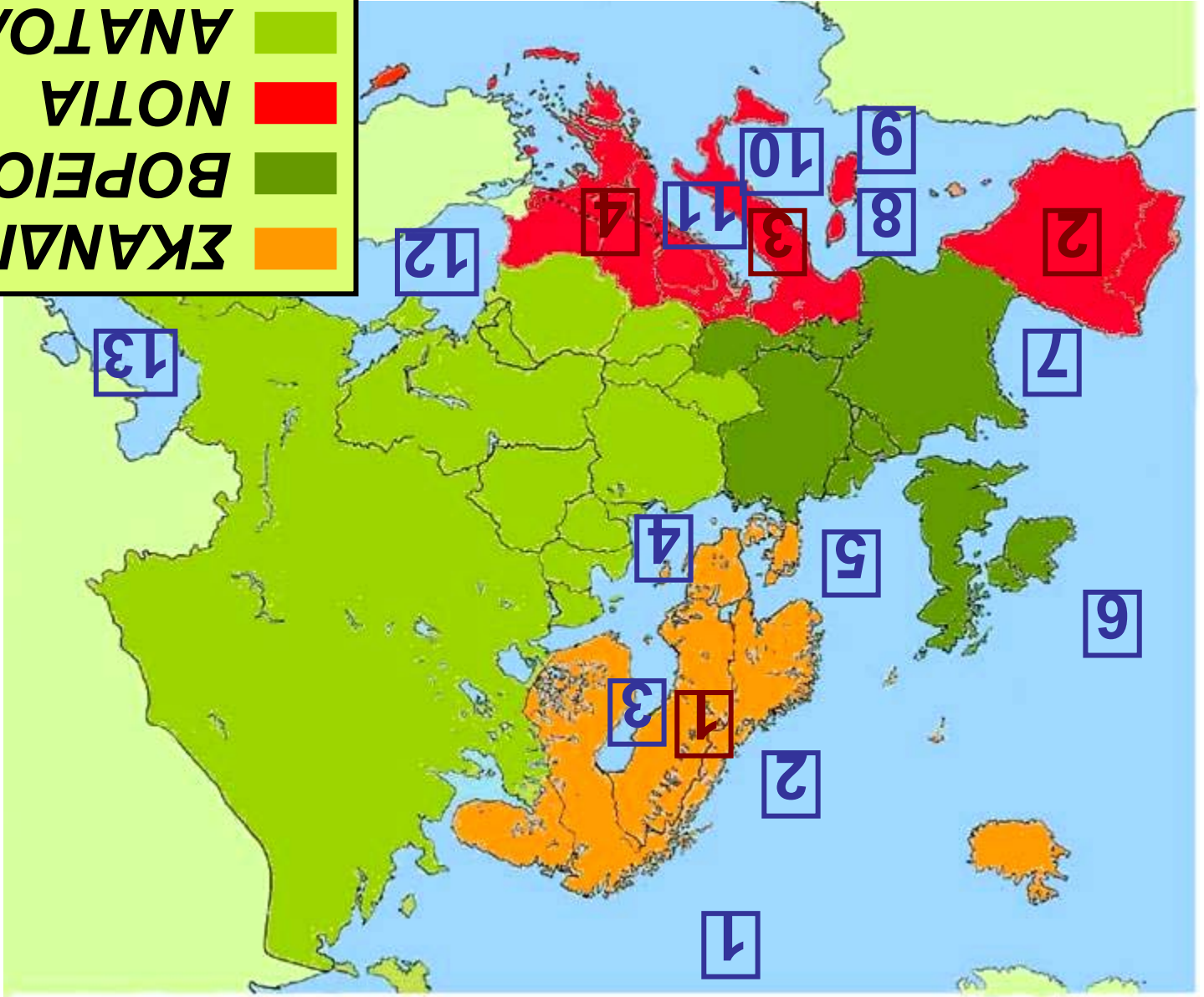
λική Ευρώπη και δ) στη Νότια Ευρώπη.

Παρατηρώντας τους χάρτες 29.1 και 29.2 προσπαθήστε να βρείτε τα κράτη που ανήκουν σε καθεμία από τις τέσσερις περιοχές της Ευρώπης.

ANATOLIKH	
NOTIA	
BOPEIO KENTRIKH	
ΕΚΑΝΔΙΝΑΒΙΑ	

Εικόνα 29.2:
 Διάρθρωση της
 Ευρώπης σε
 τζοζορίσ
 πριόχξς

Υπόμνημα του χάρτη
της σελίδας 138

1	ΒΟΡ. ΠΑΓΩΜΕΝΟΣ ΩΚΕΑΝΟΣ
2	ΝΟΡΒΗΓΙΚΗ ΘΑΛΑΣΣΑ
3	ΒΟΘΝΙΚΟΣ ΚΟΛΠΟΣ
4	ΒΑΛΤΙΚΗ ΘΑΛΑΣΣΑ
5	ΒΟΡΕΙΑ ΘΑΛΑΣΣΑ
6	ΑΤΛΑΝΤΙΚΟΣ ΩΚΕΑΝΟΣ
7	ΒΙΣΚΑΪΚΟΣ ΚΟΛΠΟΣ
8	ΛΙΓΥΡΙΚΗ ΘΑΛΑΣΣΑ
9	ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ ΘΑΛΑΣΣΑ
10	ΤΥΡΡΗΝΙΚΗ ΘΑΛΑΣΣΑ
11	ΑΔΡΙΑΤΙΚΗ ΘΑΛΑΣΣΑ
12	ΕΥΞΕΙΝΟΣ ΠΟΝΤΟΣ
13	ΚΑΣΠΙΑ ΘΑΛΑΣΣΑ
1	ΣΚΑΝΔΙΝΑΒΙΚΗ
2	ΙΒΗΡΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ
3	ΙΤΑΛΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ
4	ΒΑΛΚΑΝΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

Όλα τα κράτη της Ευρώπης δεν είναι το ίδιο ανεπτυγμένα οικονομικά και τεχνολογικά. Η ανάπτυξη εξαρτάται από τη μορφολογία του εδάφους κάθε κράτους, από το πολιτικό καθεστώς που διαμορφώνεται σε αυτό και γενικά από τις ιστορικές συνθήκες που επιδρούν θετικά ή αρνητικά στην πορεία ενός λαού (π.χ. ένας πόλεμος).

Εικόνα 29.3: Το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας, Βιέννη

Ας συζητήσουμε τις ολέθριες συνέπειες του πολέμου. Ποια είναι τα δεινά που επιφέρει στους λαούς;

Η Ευρώπη παρουσιάζει υψηλό βιοτικό επίπεδο (διατροφή, κατοικία, δημόσια υγεία κ.λπ.) και μεγάλη πνευματική ανάπτυξη (παιδεία, επιστήμες, τέχνες, γράμματα κ.λπ.). Βέβαια, στα λιγότερο ανεπτυγμένα κράτη της Ανατολικής Ευρώπης παρατηρούνται μεγάλες αποστάσεις στον οικονομικό τομέα συγκριτικά με τα ανεπτυγμένα κράτη της Βόρειας και της Κεντρικής Ευρώπης.

Εικόνα 29.4: Η Αψίδα του Θριάμβου, Παρίσι

**Εικόνα 29.5: Μνημείο
στον ποταμό
Γουαδαλκιβίρ, Σεβίλη**

**Ομαδική δραστηριότητα
(προαιρετική)**

Ας χωριστούμε σε τρεις ομάδες. Η μία ομάδα θα φτιάξει έναν χάρτη με τα κράτη της Ευρώπης και τις πρωτεύουσές τους. Η δεύτερη ομάδα θα ζωγραφίσει τις σημαίες τους και θα τις τοποθετήσει πάνω στο χάρτη και η τρίτη ομάδα θα βρει το κυριότερο ιστορικό μνημείο κάθε χώρας και θα το σχεδιάσει πάνω στο χάρτη. Θα δημιουργήσουμε μια μικρή Ευρώπη στον τοίχο της τάξης μας.

Αν θέλεις διάβασε κι αυτό...

Το τέλος της ευρωπαϊκής κυριαρχίας στον κόσμο

Στα τέλη του 15ου αιώνα υπάρχουν στην Ευρώπη κράτη που ανταγωνίζονται μεταξύ τους στην οικονομική δύναμη και εδαφική κυριαρχία. Ξεσπούν πόλεμοι ή συνάπτονται συμμαχίες από φόβο μήπως κάποιο από τα κράτη γίνει ισχυρότερο και διαταραχθεί η ισορροπία των δυνάμεων. Για τέσσερις περίπου αιώνες οι μεγάλοι αυτοκράτορες και βασιλείς προσπαθούν να διατηρήσουν αυτή την κατάσταση και η Ευρώπη στο διάστημα μεταξύ του 1500 και των αρχών του 20ου αιώνα κυριαρχεί σε ολόκληρο σχεδόν τον κόσμο.

Το 1914 εκρήγνυται ο Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος, που συντελεί στην καταστροφή της Ευρώπης και την πτώση της από το βάθρο της παγκόσμιας κυριαρχίας. Από το σημείο αυτό η Ευρώπη παύει να ρυθμίζει την ισορροπία των δυνάμεων με τους πολέμους και τις συμμαχίες, αφού η ισορροπία αυτή έγινε πλέον αντικείμενο της παγκόσμιας διπλωματίας και των διεθνών σχέσεων.

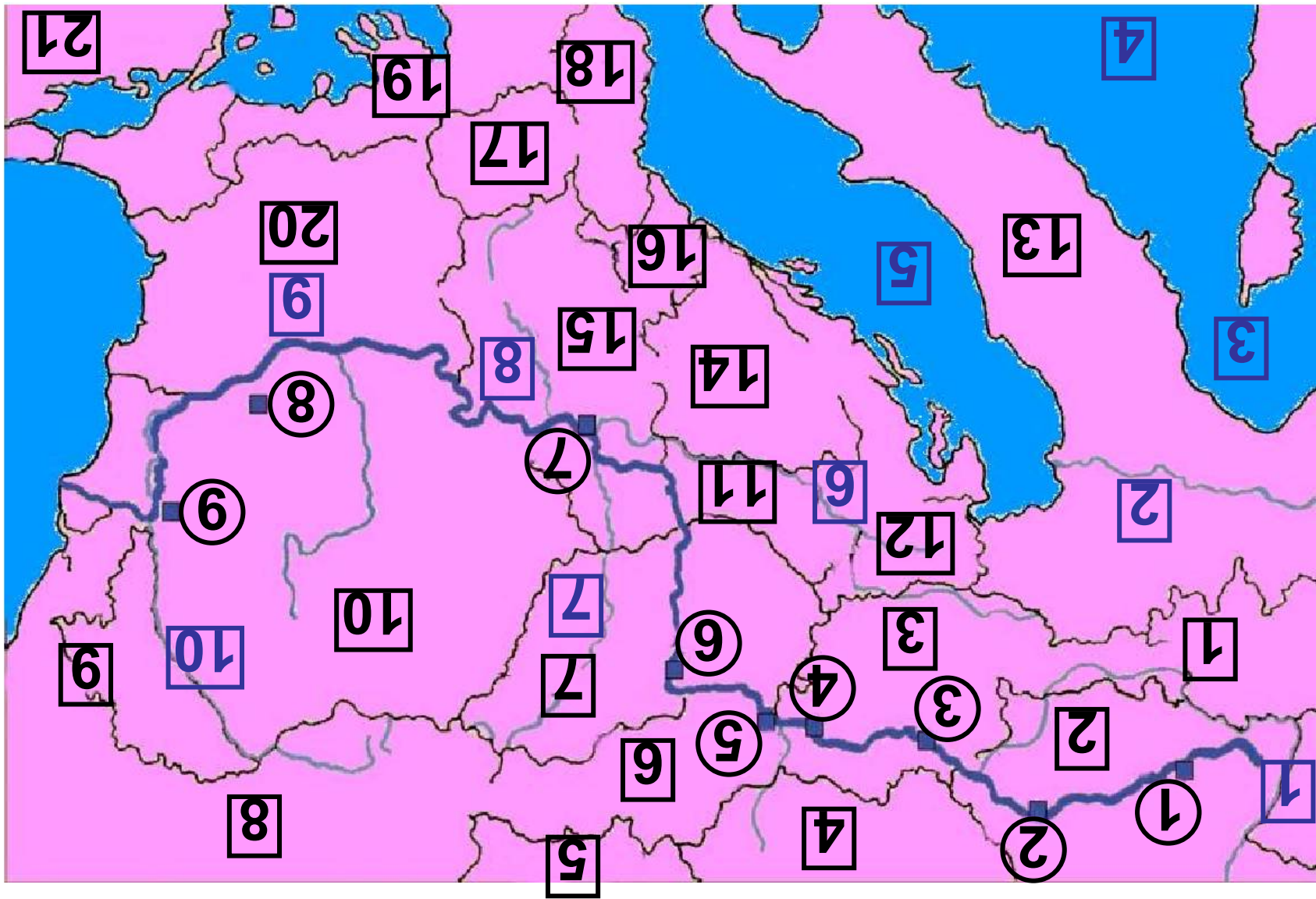
Οι συγγραφείς

Πολιτιστικά χαρακτηριστικά των λαών της Ευρώπης

Στο κεφάλαιο αυτό θα μάθετε:

⇒ για τα κυριότερα πολιτιστικά στοιχεία των κατοίκων της Ευρώπης

Εικόνα 30.1: Κάρτα της Ευρώπης

**Υπόμνημα του χάρτη
της σελίδας 146**

1	ΕΛΒΕΤΙΑ
2	ΓΕΡΜΑΝΙΑ
3	ΑΥΣΤΡΙΑ
4	ΤΣΕΧΙΑ
5	ΠΟΛΩΝΙΑ
6	ΣΛΟΒΑΚΙΑ
7	ΟΥΓΓΑΡΙΑ
8	ΟΥΚΡΑΝΙΑ
9	ΜΟΛΔΑΒΙΑ
10	ΡΟΥΜΑΝΙΑ
11	ΚΡΟΑΤΙΑ
12	ΣΛΟΒΕΝΙΑ
13	ΙΤΑΛΙΑ
14	ΒΟΣΝΙΑ ΕΡΖΕΓΟΒΙΝΗ
15	ΣΕΡΒΙΑ
16	ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟ
17	ΒΟΡΕΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ
18	ΑΛΒΑΝΙΑ

19	ΕΛΛΑΔΑ
20	ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ
21	ΤΟΥΡΚΙΑ
1	Ουλμ
2	Ρεγκενσμπουργκ
3	Λίντς
4	Βιέννη
5	Μπρατισλάβα
6	Βουδαπέστη
7	Βελιγράδι
8	Βουκουρέστι
9	Βραΐλα
1	Ρήνος
2	Πάδος
3	ΛΥΡΙΚΗ ΘΑΛΑΣΣΑ
4	ΤΥΡΡΗΝΙΚΗ ΘΑΛΑΣΣΑ
5	ΑΔΡΙΑΤΙΚΗ ΘΑΛΑΣΣΑ
6	Δράβος
7	Τίσσα
8	Μοράβας

9	Δούναβης
10	Προύθος
11	ΕΥΞΕΙΝΟΣ ΠΟΝΤΟΣ

Ας κάνουμε ένα υποθετικό ταξίδι διασχίζοντας τον Δούναβη από τις πηγές του μέχρι τις εκβολές του. Κατά τη διάρκεια του ταξιδιού ας καταγράψουμε τα πολιτιστικά στοιχεία των λαών που θα συναντήσουμε (γλώσσα, θρησκεία, ιστορικά στοιχεία κ.λπ.).

Έχουμε χαρακτηρίσει την Ευρώπη ως χερσόνησο της Ευρασίας. Ωστόσο την εξετάζουμε ως ήπειρο όχι τόσο από γεωγραφικής πλευράς όσο λόγω της ιστορίας και του πολιτισμού της που παρουσιάζουν σημαντικό ενδιαφέρον. Η Ευρώπη ενσωμάτωσε στον αρχαίο ελληνικό και στο ρωμαϊκό πολιτισμό πολιτι-

στικά στοιχεία που πήρε από τον πολιτισμό των λαών της Ασίας (Κίνα, Ινδία, Μεσοποταμία) και της Αφρικής (Αίγυπτος) και δημιούργησε τον ευρωπαϊκό πολιτισμό. Ο πολιτισμός αυτός εξελίχθηκε στο πέρασμα των αιώνων και πρόσφερε τα φώτα των επιστημών και των τεχνών στον υπόλοιπο κόσμο.

***Εικόνα 30.2:
Δελφοί,
ο θησαυρός
των Αθηναίων***

***Εικόνα 30.3:
Οι Διόσκουροι
στο Καπιτώλιο,
Ρώμη***

***Εικόνα 30.4: Μνημείο
Μαγγελάνου, Λισσαβόνα***

Η εποχή της αρχαίας Ελλάδας, της Ρωμαϊκής και της Βυζαντινής αυτοκρατορίας, καθώς και η εποχή της Αναγέννησης αποτελούν ιστορικές περιόδους, των οποίων η προσφορά στην ανάπτυξη του ευρωπαϊκού πολιτισμού υπήρξε καθοριστική.

Ας συζητήσουμε ποια πολιτιστικά στοιχεία πρόσφερε καθεμία από τις συγκεκριμένες ιστορικές περιόδους στη διαμόρφωση του ευρωπαϊκού πολιτισμού.

Οι ανακαλύψεις αποτελούν σημαντικό κεφάλαιο στην ιστορία της Ευρώπης. Οι μεγάλοι θαλασσοπόροι, εκτός από τους νέους κόσμους που γνώρισαν, χάραξαν νέους δρόμους επικοινωνίας προς όλα τα σημεία του ορίζοντα.

Θυμηθείτε τα ταξίδια των εξερευνητών και αναφέρετε μερικές από τις μεγάλες ανακαλύψεις.

Αποτέλεσμα των μεγάλων ανακαλύψεων και των εφευρέσεων ήταν η έκρηξη της Βιομηχανικής Επανάστασης στην Αγγλία το 18ο αιώνα. Πρόκειται για τεχνολογική έκρηξη, η οποία οδήγησε σταδιακά στην οικονομική πρόοδο και σε κοινωνικές αλλαγές.

***Εικόνα 30.5:
Εργοστάσιο
παραγωγής
φύλλων αλουμινίου***

Ας συζητήσουμε τη συμβολή της Βιομηχανικής Επανάστασης στην εξέλιξη του σημερινού πολιτισμού. Ποιες είναι οι κοινωνικές αλλαγές, στις οποίες μας οδήγησε;

Κάθε λαός της Ευρώπης μιλά τη δική του γλώσσα και έχει τα δικά του ήθη και έθιμα. Παρ' όλα αυτά οι λαοί της Ευρώπης έχουν κοινή πολιτιστική ταυτότητα, ένα από τα στοιχεία της οποίας είναι και η θρησκεία. Επικρατέστερη θρησκεία των κρατών της Ευρώπης είναι ο χριστιανισμός, που παρου-

σιάζεται σε τρία μεγάλα διαφορετικά δόγματα (ορθόδοξοι, καθολικοί και διαμαρτυρόμενοι). Σε μερικές χώρες ζουν αρκετοί μωαμεθανοί.

Βρείτε τρόπους αρμονικής συμβίωσης των λαών που έχουν διαφορετικά θρησκευόμενα.

***Ομαδική δραστηριότητα
(προαιρετική)***

Εξετάζουμε την Ευρώπη σε τέσσερις διαφορετικές χρονικές περιόδους: την αρχαία περίοδο, τη βυζαντινή, την Αναγέννηση και τη σύγχρονη εποχή. Εμείς, έχοντας φτιάξει τέσσερις ομάδες βρίσκουμε τα πολιτιστικά στοιχεία που χαρακτηρίζουν τη χρονική περίοδο, την οποία έχει αναλάβει η ομάδα μας.

Αν θέλεις διάβασε κι αυτό...

Από τη Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του ανθρώπου

Μία σημαντική περίοδος του Ευρωπαϊκού Πολιτισμού ήταν ο Διαφωτισμός. Η εφεύρεση της τυπογραφίας είχε ως αποτέλεσμα την ανάπτυξη των Γραμμάτων στις ευρωπαϊκές χώρες. Οι μορφωμένοι άνθρωποι εκείνης της εποχής προσπάθησαν να διαφωτίσουν τους λαούς, για να διεκδικήσουν τα δικαιώματά τους. Η διεκδίκηση αυτή οδήγησε στη Γαλλική Επανάσταση του 1789. Οι Γάλλοι επαναστάτες αμέσως μετά την επιτυχία του Αγώνα τους εξέδωσαν την περίφημη Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του ανθρώπου:

- Οι άνθρωποι γεννιούνται ελεύθεροι, παραμένουν ελεύθεροι κι έχουν ίσα δικαιώματα
- Ελευθερία σημαίνει να μπορεί κάθε άνθρωπος να κάνει οτιδήποτε, αρκεί να μη βλάπτει το συνάνθρωπό του
- Όλοι οι πολίτες είναι ίσοι απέναντι στο νόμο
- Κανείς δεν πρέπει να διώκεται γι' αυτά που πιστεύει

Οι συγγραφείς

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Γ΄ Ενότητα: Η Γη ως χώρος ζωής του ανθρώπου

Η ζωή στα τροπικά δάση	8
Η ζωή στις εύκρατες περιοχές	19

Δ΄ Ενότητα: Οι ήπειροι

Η ΕΥΡΩΠΗ: Η ταυτότητα της Ευρώπης	32
Η θέση της Ευρώπης	46
Ο οριζόντιος διαμελισμός της Ευρώπης	54
Ο κατακόρυφος διαμελισμός της Ευρώπης	75
Το κλίμα της Ευρώπης και οι ανθρώπινες δραστηριότητες	98

<i>Η χλωρίδα και η πανίδα – Η βλάστηση της Ευρώπης.....</i>	<i>108</i>
<i>Οι κάτοικοι και τα κράτη της Ευρώπης</i>	<i>118</i>
<i>Πολιτιστικά χαρακτηριστικά των λαών της Ευρώπης.....</i>	<i>145</i>

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α').

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.